

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementprijs: 1.000 fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

HET ARBEIDSGERECHT

Rede uitgesproken, op 10 november 1970, bij de installatie
van het Arbeidshof te Gent,

door de Heer Amaat DE BOCK, eerste-voorzitter van dit hof

Het opstellen van een codex waarin, onder de leiding van de Consul Napoléon Bonaparte, door een beperkte groep jurisconsulten van uiteenlopende vorming en opinie, een versmelting werd verwezenlijkt van het gewoonterecht met het geschreven recht, maar tevens van de opvattingen van het oud met deze van het nieuw regime in de thans nog standhoudende Code Napoléon is ongetwijfeld één van de belangwekkendste gebeurtenissen gebleken uit de rechtsgeschiedenis. De vergelijking met het opstellen van het Gerechtelijk Wetboek, vandaag, valt dan ook onmiddellijk op bij de lezing van de inleiding die werd gegeven door de Minister van Justitie, de heer P. Vermeylen, vóór de gezamenlijke commissies voor Arbeid en voor Justitie, van Kamer en Senaat.

Daarin werd vastgesteld dat «sommige gedeelten van het ontwerp nauw verbonden zijn met bekommernissen die meer bepaald eigen zijn aan één van onze Kamers en meer in het bijzonder aan haar Commissie voor Arbeid», namelijk waar het de arbeidsgerechten betrof omtrent dewelke reeds verschillende wetsvoorstellen aanhangig waren. Ook zegde de inleider dat wij staan «voor een geheel van praktische regels die wortelen in onze traditie en passen in de lijn van onze gerechtelijke activiteit» en dat wij ons bevinden vóór «een monument dat reeds nu in veel andere landen levendige belangstelling geniet». De heer Vermeylen wees er tenslotte op dat de Koninklijke Commissaris en zijn adjunct «een homogene werkploeg hebben gevormd waarin strekkingen tegen elkaar opwogen die, hoewel convergerend, konden tot uiting komen in licht verschillende voorkeur».

Belangrijk is daarbij ook dat deze diepgaande hervorming volledig werd voltrokken door de wetgevende kamers zelf die, voorzien van de studies en talrijke adviezen van de bevoegde commissarissen en door deze laatsten geraadpleegde specialisten, na vele en uitgebreide besprekingen in de parlementaire commissies, hun bedoelingen hebben uitgedrukt in de duidelijke bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek.

Wat ons hier direkt interesseert, na de overigens gunstige en stellig bemoedigende ervaringen met de vroegst toepasselijk gemaakte regels van het Gerechtelijk Wetboek, zijn die gedeelten die de arbeidsrechtbanken en hoven raken. Indien, zoals de Minister van Justitie het meende dit Wetboek niet zozeer een «theoretisch en ideaal bouwwerk is», kan het niemand ontgaan dat, speciaal wat de jurisdicties van sociaal recht aangaat, aanvankelijk twee zienswijzen, op grond van totaal verschillende technische en sociaal-filosofische opvattingen, stroef tegenover elkaar stonden, aangewakkerd door heel wat tegenstrijdige reflexen van personen en maatschappelijke groepen, wortelend in het verre of soms weleens nabije verleden maar ook nog in vastgeankerde vooroordelen aan de verschillende zijden. En dat deze gemoedstoestanden en het daarmee gepaard gaand wantrouwen, die de diepstliggende levensbeschouwingen beroeren, zomaar niet op slag en stoot zijn weg te vegen laat geen twijfel.

Al deze concepties en gevoelsstromingen te hebben durven confronteren, tot hun juiste proporties en hun relatieve waarheid terugbrengen en opvangen in een sluitend systeem is een niet alledaagse verwezenlijking. Maar daarbij met eerbiediging en waardering van alle eerlijke strevingen naar een betere rechterlijke organisatie, deze laatste te hebben weten aanpassen aan de evolutie van de maatschappelijke toestanden, rekening houdend met de algemene materiële en geestelijke vooruitgang, maakt vanwege de ontwerpers en de wetgever een daad uit van vertrouwen in de wijsheid en in de toekomst van dit land, waarvan bovendien het historisch belang buitengewoon is.

Vandaar dat er, evenmin als destijds voor de Code Napoléon, aanleiding kan toe bestaan de nieuwe rechterlijke inrichting met hooghartige geringschatting een «compromis» te noemen. Ik put immers uit de helderste bron wanneer ik met Montesquieu voorhoud dat «l'esprit de modération doit être celui du législateur; le bien politique, comme le bien moral, se trouve toujours entre deux limites...» ⁽¹⁾

En wanneer de nieuwe gerechtelijke organisatie zo duidelijk tevens de éénvormigheid en de verscheidenheid nastreefde, werd zij als het ware geïnspireerd door dezelfde filosoof waar deze zich afvraagt «... la grandeur du génie ne consisterait-elle pas mieux à savoir dans quel cas il faut l'uniformité et dans quel cas il faut les différences?»⁽²⁾

De uniformiteit werd bereikt door één enkel gerechtelijk apparaat voortaan kennis te laten nemen, volgens dezelfde grondregels van onafhankelijkheid, eerbied voor het recht van verdediging en procedure, van alle betwistingen van individuele aard of zij verband houden met het burgerlijk recht, het handelsrecht, de politieke rechten, de wetgeving tot regeling van de arbeidsbetrekkingen of met de rechten en verplichtingen voortvloeiend uit de wetten en reglementen met sociale inslag. Die bezorgdheid werd uitgewerkt eveneens in het strafrecht, namelijk wat de behandeling aangaat van de wanbedrijven en overtredingen van sociaal recht.

Dat in beperkte kringen nog de strakke mening wordt gekoesterd dat de betwistingen van het arbeidsrecht, in de breedste zin te verstaan, door speciale rechtsmachten en zelfs liefst zonder autoriteit of bijstand van juristen zouden moeten worden beslecht, is een feit. En de voorstanders van de absolute eenheid van jurisdictie doen best niet aan ironie in dit verband, als er even gedacht wordt aan het onrustwekkend aantal arbitrages waartoe een toevlucht wordt gezocht, en die evenveel tekens uitmaken van achterdocht tegen het gerecht. Laat de toekomst, in het een zoals in het ander geval, gelijk geven aan het Gerechtelijk Wetboek.

De verscheidenheid, waarover reeds Montesquieu het had, werd hier verwezenlijkt door de specialisering van verschillende rechtsmachten, elk onderdeel van hetzelfde gerechtelijk bestek. Nu kan men deze specialisering principieel spijtig vinden of toejuichen, maar zij is een onafwendbare noodzakelijkheid geworden en onze techniek is waarschijnlijk de enige waarin zij door de praktici nog steeds niet is aanvaard of in elk geval niet toegepast. De opvatting van de absolute eenheid van jurisdictie komt mij voor als een simplistische visie. Hoe namelijk de degelijke werking verzekeren van een enige rechtbank, bevoegd in alle materies, byb. in rechtsgebieden van meer dan 500.000 inwoners en in de veronderstelling dat dit mogelijk zou zijn, welke effectieven zouden niet vereist zijn, met al die verschillende soorten kamers, alleen voor de leiding, de werkverdeling en het toezicht over een zo groot aantal personeelsleden? De openbare diensten zoals de private instellingen ondergaan immers de wet van de verlamming die de onbeperkte uitbreiding komt beheersen.

Onder meer is het nog lang niet uitgemaakt of het sociaal recht, voor hetwelk de jurist ook de plicht heeft klaarheid en beginselvastheid te zoeken, zonder meer in de bestaande rechtscategorieën kan worden ingeschakeld ofwel of zijn juridische gegevens tot een afzonderlijke rechtscategorie behoren.⁽³⁾

De wetgever heeft nooit het probleem aangepakt en de rechtsleer is verdeeld op dit stuk. Maar niemand betwist dat de sociale wetgeving zich zeer snel op dikwijls onvoorzienbare wijze uitbreidt en, zoals alle andere rechtstakken, grondregels verwerft, zij het vaak impliciet, die dienen te worden opgespoord en vastgelegd omdat zij zo sterk het dagelijks leven van zoveel mensen beïnvloeden.⁽³⁾ De nieuwe gespecialiseerde rechtbanken hebben een voorname taak te vervullen om die eenheid en principevastheid na te streven.⁽³⁾ Zij zullen dit des te beter kunnen door de autonomie en de bijzondere structuur die hun werden gegeven in de twee instanties.

Dank aan hun specialisering moeten de sociale jurisdicties met strengheid de hand houden aan de spoed van de rechtsbedeling omdat zij kennis nemen van gedingen waarin meestal de laattijdige uitspraak geen enkel praktisch

nut meer heeft. De heer Procureur-generaal en zijn medewerkers in het Arbeidshof en de arbeidsrechtbanken zullen hierbij een verantwoordelijke en delikate rol hebben te vervullen in hun betrekkingen met de administraties van departementen en rijksdiensten.

In het bijzonder moeten de nieuwe rechtbanken door de grondige kennis van de specifieke wetgevingen en reglementeringen van arbeidsrecht en sociale zekerheid, maar niet het minst van de behoeften, de noden, de gebruiken en de mentaliteit van de rechtzoekenden, de rechtszekerheid waarborgen, in blijkbare eerbied voor de fundamentele rechten van verdediging, vaak van de minstbedeelden, om aldus bij te dragen tot het onontbeerlijk vertrouwen dat het gerecht in een gezonde staat moet inboezemen aan de burgers. Des te meer in een tijdperk waarin de inmenging van de overheid en de technocratie van de publieke zoals van de private sektor stellig zullen toenemen in zulke mate dat de vrijheid, de welstand en de belangen van eenieder steeds vaker in het gedrang kunnen worden gebracht.

Door de bijzondere samenstelling van de kamers der arbeidsrechtbanken en -hoven, respectievelijk met rechters en raadsheren in sociale zaken die de werkgevers, de zelfstandigen en de werknemers vertegenwoordigen op voordracht van de meest representatieve organisaties, moet de vrees verdwijnen die in sommige sociaal-economische middens leeft, dat de in de arbeidsgerechten zetelende magistraten « zich niet of niet genoeg aan de sociale rechtstak zouden kunnen wijden, niet voldoende het leven en de ontwikkeling van de sociale instellingen zouden kennen of tezeer door individualistische strekkingen zouden worden beïnvloed »⁽⁴⁾.

Vanzelfsprekend dienen wij ons bewust te zijn van de kiese vraagstukken die opdagen bij de invoering van een dergelijke vernieuwing als het opnemen van niet professionele en niet voor het leven benoemde magistraten in de zetel van hoven en rechtbanken. Dit is, precies daarom, een aanleiding om een openhartige, zij het ook vermetele, poging te ondernemen tot objectief onderzoek (ik zegde haast « gewetensonderzoek ») van de toestand op het ogenblik van de plechtige installatiezitting van dit Hof.

Er bestaan wel hier en daar impulsen van wrevel, veelal onbewust ingegeven door allerlei elementen van persoonlijk onbehagen, ingekankerde gewoonten of wellicht oppervlakkig eigenbelang, die in onze gerechtelijke middens net zo goed woekeren als elders.

De Heer Marcel Trousse wees er terecht op dat « de wereld van het Paleis tot 1 januari 1969 heeft geleefd in een gerechtgebouw dat dagtekende van 1667 en dat slechts enkele kleine wijzigingen zonder belangrijke ombouwingen onderging zodat wij, fataal, de zeden en levenswijze hebben bewaard die aan de 17e eeuw herinneren »⁽⁵⁾. De Heer Koninklijke Commissaris Krings heeft op zijn beurt, en naar ik meen reeds herhaaldelijk, gewaarschuwd dat « het recht zijn traditionele ivoren toren moet verlaten en zich aanpassen aan de algemene evolutie van de maatschappij »⁽⁵⁾.

Aan de wijsheid van deze woorden wordt niet getornd door de vaststelling die Francis Bacon reeds in 1597 deed dat: « tout remède est une innovation et quiconque fuit les remèdes nouveaux appelle, par cela même, de nouveaux maux; car le plus grand de tous les novateurs c'est le temps... »⁽⁶⁾.

Sommigen menen dat de integriteit van de rechter, zijn onafhankelijkheid en discretie zouden teloor gaan, wellicht door de weerslag van de politieke strekkingen of activiteiten die via de raadsheren- en rechters in sociale zaken kunnen binnendringen is het serene gebouw dat de tempel van Themis moet zijn. Het is nogmaals de filosoof Bacon die vermaande: « ... que personne ne se laisse abuser par ce faux principe: qu'il y a une incompatibilité na-

turelle entre les lois justes et la vraie politique ; ces deux choses étant dans le corps politique comme les esprits vitaux en les nerfs où ces esprits se meuvent... » (7).

Ware het niet beschamend aan te nemen dat, in het verleden zoals heden ten dage, de magistraten van de rechterlijke orde geen eigen opinie zouden hebben gehad of, uit hoofde van hun beroep niet zouden mogen hebben over al de sociale, economische, politieke en kulturele problemen en geen standpunt zouden innemen, als private maar volwaardige burger, ten overstaan van de partijen, organisaties en bewegingen die op elk van die vlakken, bepaalde principes belichamen? Dit zou eenvoudig een verzaaking zijn van de persoonlijkheid en de negatie van wat een morele civieke houding uitmaakt. Ongetwijfeld is het de grondregel van onze deontologie dat de persoonlijke opties niet mogen doorzippelen tot in de uitoefening van het ambt, tot de professionele handelingen ten opzichte van de rechtzoekenden die, op dit gebied, geen enkele aanleiding tot verdenking mogen krijgen. Maar precies om aldus in geweten te kunnen oordelen schijnt het mij onontbeerlijk dat de leden van de rechterlijke orde volkomen op de hoogte zijn van al de maatschappelijke problemen en opvattingen van hun tijd en van hun tijdgenoten in de gemeenschap waarin zij gezagdragers zijn en, onder meer, door de daadwerkelijke aanwezigheid van die geestesstromingen in de gelederen zelf van het gerechtelijk apparaat.

Dit is een ongetwijfeld zeer complex vraagstuk dat weliswaar verband houdt met de invoering van de functies van rechters en raadsheren in sociale zaken maar veel meer nog met de methodes van aanwerving van de leden van het gerecht. Wat nu eerst de samenstelling van de nieuwe jurisdicties betreft meen ik te mogen volhouden, op grond van de ervaringen in de werkrechtsheren en rechtscolleges van maatschappelijke zekerheid, dat de aanwezigheid van specialisten in sociale en economische aangelegenheden in de rechtbank zelf, geen fundamentele zwarigheden zal meeslepen maar integendeel een verrijking en meer zekerheid, door de grondiger en praktischer kennis van de juiste problemen en de daarbij betrokken partijen. Het is wel zeker dat de rol van ieder beroepsmagistraat hierin doorslaggevend zal zijn omdat hij zowel de kunst van de menselijke omgang als de zorg voor de rechtszekerheid zal behelzen. In de betrekkingen tot de buitenwereld kan de bijzondere structuur van de arbeidsrechtbanken en -hoven echter voor ons oude rechtsgebouw een soort open venster worden dat aan de burgers toelaat zonder argwaan een blik te werpen op onze activiteiten en meteen genoeg frisse lucht aanvoert om alle geleidelijke of chronische vermuering van het interieur te voorkomen.

De Heer Procureur-generaal heeft in zijn mercuriaal van 1 september 11. voor het Hof van Beroep, de moed gehad een der grondproblemen aan te pakken en een alarmkreet te slaken over de dringende kwestie van de aanwerving der magistraten van de rechterlijke orde, waarbij hij uitvoerig en positief heeft gehandeld over de te treffen maatregelen. De benoemingsvoorwaarden tot de gerechtelijke ambten vaststellen in een land waar de onafhankelijkheid van de derde macht geen fictie is, maakt hierom alleen reeds voor de wetgever een plicht uit van essentieel staatsbelang. En onder meer kan het ontbreken van duidelijke bepalingen in dit verband aanleiding geven tot het in de praktijk invoeren van allerlei regels en taboes buiten de wet. Maar welke aanwervingstechniek men ook uitvinden moge, is het mijns inziens ondenkbaar dat, voor de zo gevolgenrijke keuze van de geschikte kandidaten, de regeringsverantwoordelijkheid zou kunnen worden ontweken of verzwakt.

De onderzoeksmogelijkheden van de bevoegde minister naar de persoonlijkheid van de kandidaten beter organiseren komt mij onder meer als hoofdzakelijk voor.

Het vraagstuk is voorzeker meer dan één studie waard,

maar wij moeten alvast aannemen dat de omvang van het rekruteringsveld van de magistratuur, de democratisering in de aanwerving en de samenstelling van het gerechtelijk korps tot het beletten van elke verzuiling of isolering in zijn midden, basiselementen zijn van gezond leven voor de rechtsmachten en meer bepaald voor de nieuwe sociale jurisdicties. Klaarblijkelijk bracht dit bewustzijn de wetgever ertoe in het Gerechtelijk Wetboek de mogelijkheid te voorzien voortaan magistraten te benoemen niet alleen uit de leden van de Balie of het professoraat, maar tevens uit de juridische diensten van de Staat en de openbare instellingen. Misschien ligt ook daar een middel voor de hand tot bestrijding van de dreigende bloedarmoede op het stuk van de werving in het gerecht. Maar dan dient er opnieuw afstand te worden genomen van sommige vooroordelen, van een zekere vorm van beroepsijdelheid die zelfs de mythus heeft geschapen dat men slechts magistraat kan geboren worden, en dan moeten wij inzien dat er, in de staatsbesturen en Rijksdiensten eveneens heel wat die-naars van de openbare zaak voorkomen die door hun talent, hun ervaring en hun toewijding bijzonder geschikt zijn om verantwoordelijkheden op te nemen, even zwaar als de onze en derhalve om in de daartoe gestelde voorwaarden, de rangen van onze rechterlijke organisatie te vervoegen. Aldus wordt overigens een mogelijkheid temeer geschapen om begaafde kandidaten te winnen ook onder hen die, van huis uit, niet de nodige materiële middelen bezaten om gedurende meerdere jaren na het beëindigen van hun studies de kans van een eventuele benoeming af te wachten.

In hetzelfde licht moeten de voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek worden bekeken, die de benoeming voorzien van de leden der arbeidsrechtbanken en -hoven op gezamenlijke voordracht van de ministers die Arbeid en Justitie in hun bevoegdheid hebben. Zij maken een grondige waarborg uit, aan de sociaal-economische middelen die speciaal geïnteresseerd zijn in de arbeidsgerechten tegen hetgeen in de parlementaire commissies werd genoemd « te individualistische strekkingen en onvoldoende kennis van het leven en de ontwikkeling van de sociale instellingen » (4), door de magistraten. Tevens moeten zij de opnemings en de aanpassing van de rechters en raadsheren in sociale zaken bevorderen en tenslotte eveneens meer praktische mogelijkheden scheppen tot het aanwerven van magistraten in de rangen van de openbare besturen. De tussenkomst en de aanwezigheid van de Minister van Arbeid in het leven van de sociale gerechten moet ook bij een belangrijk deel van de bevolking het vertrouwen vergemakkelijken in een gerecht dat het kan beschouwen als democratisch, waaraan het zich wil interesseren en dat het wil kunnen begrijpen door zijn eenvoudige en verbeterde werking (8).

Waar de verantwoordelijkheid voor de voordracht van de best geschikte kandidaten hier wordt gedeeld dienen ongetwijfeld ook hiertoe zekere tradities en gevoelstoestanden te worden verzaakt, om aan de beide bevoegde ministers toe te laten over de meest uitgebreide inlichtingen te beschikken aangaande de postulanten, van waaruit deze ook mogen komen. De korpsoversten waarvan het advies wordt ingewonnen, zouden de mogelijkheid moeten hebben aan de beide ministers rechtstreeks inlichtingen te verschaffen of te vragen.

Na dit summier en, uiteraard persoonlijk, onderzoek van sommige vraagstukken die opdemen met de zolang verwachte rechterlijke hervorming, wil ik even stilhouden bij een vaststelling in het advies van de Raad van State (9) dat « het verder succes van deze fraaie constructie die het Gerechtelijk Wetboek is, in grote mate zal afhangen van de goede wil van diegenen die het dienen toe te passen en van hun menselijke hoedanigheden ». En met de woorden zelf van dit advies wend ik mij, in dit rechts-

gebied, tot zijn «magistraten, advocaten, personeelsleden van de griffies» opdat zij de moed zouden opleveren «sommige van hun oude gewoonten af te leggen»⁽⁹⁾.

Laten wij steeds indachtig blijven dat wij allen in dienst staan van de justitie omwille van de rechtzoekenden, hetgeen ons ervoor zal behoeden onze functie, wegens de eerbied die haar toekomt te verwarren met onze persoon⁽⁸⁾. Maar van onze «dienst» zijn de draagwijdte en de inhoud zo oud als de mensheid, die in de loop van haar geschiedenis geen enkele conditionering zo diep en zo intens heeft aanvaard als deze van te worden «berechtigd»⁽⁸⁾. Het is daarom dat Francis Bacon aktueel is als hij beweert dat «une seule sentence inique amène de plus grands maux qu'un grand nombre de crimes commis par des particuliers»⁽⁷⁾.

De menselijke gemeenschap heeft, voor instellingen als de onze een bijzonder soort zintuig verworven, dat uit lange ervaringen afleidt, simplistisch maar naar de grond juist, of haar rechters «rechtvaardig» zijn. Daar ligt onze dienstbaarheid, maar ook de enigheid van ons ambt, waarin ieder van ons zich volgens zijn gaven en ondervinding kan uitleven.

In de arbeidsgerechten treden de raadsheren- en -rechters in sociale zaken in een voor hen nieuw milieu, waarvan zij de strenge voorschriften van de collegialiteit, de discretie en de objectiviteit in praktijk moeten leren stellen. Zij zullen dadelijk ervaren dat zij, in de zetel die zij bezetten om recht te doen, geen andere onderrichtingen kunnen volgen dan deze van de wet en van hun geweten, aan welke verantwoordelijkheid zij symbolisch worden herinnerd door de toga die zij bij die gelegenheid dragen. Zij zullen beseffen dat het hun zware maar onafwendbare plicht is als rechter, hun deelneming aan de collegiale rechtspraak onvoorwaardelijk en zonder enig voorbehoud te verlenen, op straf van rechtsweigeren. Als magistraten behandeld en gewaardeerd, zullen zij dan ook dezelfde waakzaamheid aan de dag leggen als alle leden van de rechterlijke orde om het beroepsgeheim te bewaren en om niet door persoonlijke handelingen of gedraging, hun waardigheid en daarmee deze van hun ambt in het gedrang te brengen.

In de omgang tussen de raadsheren- en rechters in sociale zaken en de beroepsmagistraten zullen de enen zoals de anderen leren door eenvoud, hartelijkheid en belangstelling tot een vruchtbare samenwerking te komen.

In geen andere rechtsmacht liggen de activiteiten van het openbaar ministerie en van de zetel zo dicht bij elkaar. De praktijk zal dan ook stellig de weg wijzen naar een grote eenheid van opvatting en van interpretatie. Sympathie en vriendschap tussen magistraten die uiteindelijk solidair aansprakelijk zijn tegenover hun medeburgers zullen er, naar ik hoop, voor instaan dat één van de meest kleinzielige vormen van verzuiling, deze van de op ijdelheid gesteunde naijver tussen twee organen van één lichaam, geen toegang moge vinden.

Over de leden van de griffies en auditoraten alsmede het administratief personeel van de arbeidshoven en -rechtbanken zijn er twee bijzonderheden te vermelden. Vooreerst behoorden sommige onder hen tot de openbare diensten en hadden dus niet dezelfde beroepsvorming als deze die traditioneel is in het gerecht. Zij zullen een bijzondere aanbreng kunnen doen door hun beslagenheid in de reglementeringen en in de praktijk van de betwistingen van sociaal recht en het betaamt hierbij te onderstrepen hoe groot de verdiensten van meerdere onder hen zijn geweest in de afgelopen jaren.

Zonder twijfel zal het hun, door hun samenwerking met hun collegas die de behoeften en de dagelijkse gang van het griffie- en secretariaatswerk kennen, gemakkelijk vallen zich spoedig aan te passen en tevens allen voordeel te laten halen uit hun nuttige kennis. Een tweede bijzonder-

heid bestaat hierin dat het aantal administratieve medewerkers in de arbeidsgerechten, naar verhouding met het kader van de magistraten, groter is dan in de andere rechtsmachten. Dit is noodzakelijk wegens de uitgebreidheid van de organische diensten en de eigen aard van het sociaal recht, in het bijzonder van het maatschappelijk zekerheidsrecht. De leden van de griffies en auditoraten zullen, als vertrouwde en gewaardeerde medewerkers van de magistraten een voornaam aandeel hebben te nemen in de goede werking van de nieuwe hoven en rechtbanken.

Hoofdzak is echter onze houding tegenover de rechtzoekenden. Denken wij eraan dat, in een groot aantal betwistingen die wij zullen te beslechten hebben, onze beslissing vaak voor de minst door het lot begunstigten een voor de rest van hun leven onherroepelijke situatie zal scheppen die hun bestaan zelf determineert. Nochtans is het mijn diepe overtuiging, die ik meen te mogen putten uit mijn ervaring als magistraat, dat de meerderheid der mensen uit welke sociale middens ook, een voor hen zelfs nadelige uitspraak geredelijk aanvaardt als zij aanvooelen dat hun menselijke waardigheid en de elementaire billijkheid daarin werden geëerbiedigd. Het is vooral dit respect voor de gevoelens van eigenwaarde dat wij dienen in acht te nemen, met hoffelijke fermheid en wars van elke platheid.

Deze soepele menselijke communicatie zal noodzakelijk zijn in de betrekkingen van het auditoraat met al de zich in de sociale sector bewegende personaliteiten, ambtenaren, personeelsleden en verantwoordelijken, zowel als in de dagelijkse ontmoetingen van alle magistraten zij het met de leden van de Balie zij het met de rechtzoekenden die, zo talrijk, persoonlijk zullen verschijnen. De burger van onze tijd wenst, en terecht, vast te stellen dat zijn rechters behoren, naar plaats en mentaliteit, tot zijn gemeenschap, hetgeen alleen kan blijken uit de daadwerkelijke houding van omgang en taal. Niets maakt vooral op de gewone man, een zo ongunstige indruk en schept bij hem zoveel wantrouwen, als de vaststelling dat de overheid tot de welke hij zich wendt, zich van hem dadelijk distancieert door een hooghartig gedoe of door het onachtzaam gebruik van een andere taal, waaruit hij terecht of niet een stand- of kalssnonderheid kan afleiden. Deze nuchtere vaststelling bedoelt geen enkele afbreuk te maken aan de vrijheid van taalgebruik van wie ook, maar moeten wij, naar aanleiding van onze beroepspllichten, niet trachten voortdurend het onderscheid te maken tussen hetgeen de uitoefening van onze individuele vrijheid uitmaakt en datgene wat in werkelijkheid slechts een gewoon toegeven is aan ons persoonlijk belang of zelfs ons persoonlijk gemak?

Op het gebied van de taal komt het mij ook voor dat wij ons moeten hoeden voor het ijdel gebruik, in gerechtelijke stukken en beslissingen, van een soort pedant bargoens dat voor een leek, ook met een normale verstandelijke ontwikkeling, maar meestal zelfs voor allen die er niet de auteur van zijn, onverstaaenbaar of onduidelijk is. Bovendien zal het prestige van de rechterlijke orde ongetwijfeld zeer gediend worden indien de taal die er gangbaar is, naar vorm en inhoud waardig is van de cultuurgemeenschap waarin wij leven. Sierlijkheid kan de degelijkheid niet schaden!

Wanneer voortaan de arbeidshoven en -rechtbanken in België, hun plaats innemen in het gerechtelijk systeem dat werd hervormd door het Gerechtelijk Wetboek, dan mag ik toch namens de nieuwe jurisdicties in dit ressort, de wens uitdrukken dat de meest loyale en vruchtbare samenwerking zal ontstaan met de Balie en met de andere rechtsmachten. Geen reorganisatie zal ooit de unanieme instemming meedragen en verbetering of herstelling van vergissingen en leemten is altijd mogelijk en wenselijk.

Maar niemand kan ontkennen dat het de plicht is van

ons allen die deelnemen aan het gerechtelijk leven in dit land, ons in te spannen voor de degelijke uitoefening van de justitie. Dit is niet alleen een morele plicht maar zelfs een materiële noodzakelijkheid tegenover de achterstand van ons beroepsmilieu ten overstaan van de technische vooruitgang. Zonder dit verschijnsel uit te diepen en alleen als voorbeeld vraag ik u waar in dit land, met uitzondering van de verdienstelijke stichting van CREDOC en, sedert korte tijd, de oprichting van een dienst in het Hof van Cassatie, enig Hof of enige rechtbank ooit een ernstige poging deed tot behoorlijke inrichting van een technisch uitgeruste bibliotheek en een doeltreffende dokumentatie? Licht het niet voor de hand dat, in plaats van de talrijke ontoereikende boekenlokaaltjes in ieder rechtsgebied, er met wellicht minder totaalkosten zou kunnen worden overgegaan, door de balie samen met de verschillende rechtsmachten van eerste aanleg en van beroep die in één standplaats zijn gevestigd, tot het inrichten van een modern centrum voor bibliotheek en dokumentatie, met bevoegd personeel en voorzien van het vereiste materieel? Dit zou reeds vermogen wekenlange opzoekingen met wisselvallige uitkomst, voor tientallen onder ons overbodig te maken, zonder twijfel in het uiteindelijk voordeel van de rechtzoekenden.

Onze tijd is toch niet alleen deze van de specialisering, maar ook van het groepswork, van de samenwerking op ieder technisch vlak. (Waarom niet, in deze stad, tevens met de universiteit?)

In een klein land kan de rechtswereld, hoe belangrijk ook, nooit anders dan een beperkte sociale groep vormen. Zijn werking en zijn lot berusten derhalve vooral in zijn eigen handen. Gemeenschappelijke belangen vergen be-

grip voor samenwerking. Mijn streven zal steeds zijn, waar het kan, de ruimste medewerking van dit Hof en zijn rechtbanken te verzekeren aan alle andere gerechtelijke autoriteiten en instanties.

Om te besluiten, aan al de magistraten en personeelsleden van het Arbeidshof en van de Arbeidsrechtbanken in Oost- en West-Vlaanderen, in de zetel en in het auditoraat, vraag ik met vertrouwen toewijding en enthousiasme voor de zware maar bezielende opdracht die wij de eer zullen hebben te vervullen en die wij tot een goed einde zullen brengen doorheen de moeilijkheden van heden en later. Een gelukkig mens is hij die levensvreugde kan putten uit zijn vruchtbaar werk in de kalme zekerheid dat hij daarbij zijn medemensen dient.

Bij deze plechtige installatiezitting is het mijn innigste wens dat dit geluk hun allen deelachtig moge zijn.

- (1) De l'Esprit des Lois - Livre XXIX chap. I
- (2) De l'Esprit des Lois - Livre XXIX chap. XVIII
- (3) C. De Swaef « Vrijpostige kanttekeningen ». Tijdschrift voor sociaal recht en van de Arbeidsrechtbanken, 1958.
- (4) Verslag van de H. De Baeck voor de Senaat (9 maart 1965), Algemene uiteenzetting, blz. 39.
- (5) M. Trousse « Le Droit et la Justice Demain » J. des Trib. 23.5.1970, nr. 4702.
- (6) F. Bacon « Essais de morale et de Politique XXIX ». Œuvres de Bacon par M.F. Riaux - Editeur Charpentier Paris 1845.
- (7) F. Bacon - Idem IV.
- (8) Adrien Wolters - Conférence au jeune Barreau de Bruxelles. La Justice et le Citoyen par Casamayor - J. d. Tr. 30.5.1970, p. 364.
- (9) Verslag van de heer De Baeck voor de Senaat, p. 9.

DE RAAD VAN STATE ALS BESCHERMER VAN RECHTEN EN VRIJHEDEN (1)

Als hoogste administratief rechtskollege, is de Raad van State een belangrijke taak toevertrouwd inzake de effectieve bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden van de persoon. Tot nog toe is nochtans maar weinig aandacht besteed aan zijn activiteit op dat vlak. Wat volgt is een overzicht van de standpunten van de Raad van State met betrekking tot enkele — misschien mag wel gezegd worden: de meest belangrijke — rechten en vrijheden.

Hiervoor werd de rechtspraak van de Raad van State onderzocht vanaf de eerste uitspraken tot en met deze die gepubliceerd waren in februari 1970. De aandacht is in de eerste plaats gegaan naar arresten waarin op uitdrukkelijke wijze een recht of vrijheid besproken werd, in het licht van de grondwet of van het E.V.R.M. De zeer talrijke arresten die slechts handelen over een kwestie van juiste toepassing van de tekst van een wet, koninklijke besluiten e.d., werden bewust op de achtergrond gelaten. De bescherming van het recht of de vrijheid in kwestie is in die gevallen immers ter harte genomen door de wetgever, en de Raad van State beperkt zich ertoe diens wil en bedoelingen te doen eerbiedigen. De vraag of aldus een gegeven recht of vrijheid geëerbiedigd wordt, komt dan niet ter sprake.

I. De gelijkheidsidee

In het Belpisch recht vindt de idee van gelijkheid uitdrukking in artikel 6 van de grondwet, evenals in artikel 14 van het E.V.R.M. Daarenboven behandelen de artikelen 112 en 128 van de grondwet nog twee bijzondere gevallen van toepassing van de gelijkheidsidee, namelijk in ver-

band met de belastingen en in verband met de situatie van vreemdelingen in België.

De Raad van State is als administratief rechtskollege tamelijk vaak voor klachten inzake ongelijke behandeling gesteld geworden, zodat zijn rechtspraak heel wat toelichting over de betekenis en draagwijdte van de gelijkheidsidee verstrekt. Opvallend is daarbij dat de Raad van State wel verwijst naar artikel 6 van de grondwet, doch dat artikel 14 van het E.V.R.M. niet wordt vermeld.

Algemeen gesproken begrijpt de Raad van State de gelijkheidsidee als het toepassen van gelijke regelen op gelijke feitelijke omstandigheden (2).

Een verschillende behandeling is bijgevolg mogelijk en juridisch korrekt wanneer onderscheid gemaakt wordt volgens objectieve criteria, criteria die kennelijk in verband staan met de aard van de behandelde materie en het doel van de reglementering (3).

De toepassing van gelijke regelen op personen die in gelijke omstandigheden verkeren, veronderstelt een juist begrip en een juiste toepassing van de regelen in kwestie. Wanneer de overheid die regelen aanvankelijk verkeerd heeft toegepast en vervolgens haar praktijk ter zake wijzigt, heeft dat wel degelijk een feitelijk ongelijke behandeling voor gevolg, maar houdt geen schending in van de gelijkheidsidee. De Raad van State heeft herhaaldelijk bevestigd dat de aldus benadeelde personen zich niet kunnen beroepen op de vroegere onjuiste toestand (4).

Afwijking van een voorschrift dat vaststelt hoe de belanghebbenden in gegeven omstandigheden behandeld dienen te worden, is mogelijk zonder de gelijkheid te

schenden, wanneer deze afwijking zelf op een algemene wijze geformuleerd wordt en gelijdelijk toepasselijk is op alle personen die zich in de voor de afwijking vereiste omstandigheden bevinden ⁽⁵⁾. Alleen afwijkingen in een bepaald, individueel geval zijn onverenigbaar met de gelijkheidsidee ⁽⁶⁾.

Uit drie opeenvolgende arresten kan men opmaken dat de gelijkheidsidee van openbare orde is. Immers, de betrockenen kunnen er geen overeenkomst over afsluiten ⁽⁷⁾, en de Raad van State kan haar in zijn argumentering opnemen, zelfs wanneer de partijen er geen gebruik van gemaakt hebben ⁽⁸⁾. Dit eenvormig beeld, dat overigens overeenkomt met de algemeen aanvaarde mening ter zake, wordt evenwel verstoord door wat de Raad van State in zijn recent arrest Dupont ⁽⁹⁾ zegt: wanneer het middel dat bestaat in een «beweerde» schending van het beginsel van de gelijkheid niet in het verzoekschrift werd aangevoerd is het niet ontvankelijk. Middelen van openbare orde kunnen nochtans in elke stand van het geding worden opgeworpen.

De gelijkheidsidee is de basis van de neutraliteitsplicht van de overheid ⁽¹⁰⁾, d.i. haar plicht om in al haar activiteiten volkomen neutraliteit en objectiviteit te betrachten in verband met de godsdienstige, filosofische of politieke strekkingen van haar onderhorigen.

De gelijkheidsidee is een universeel geldende idee, m. a.w. zij moet worden geëerbiedigd in elke maatschappelijke of levenssituatie waarin mensen zich bevinden. Sommige situaties zullen echter gemakkelijker dan andere aanleiding geven tot een mogelijk ongelijke behandeling, zodat deze in de rechtspraak van de Raad van State telkens weer opduiken. Zo zijn daar: de gelijkheid van man en vrouw, de gelijkheid voor de belastingen, de gelijkheid inzake de toegang tot openbare ambten, de gelijkheid inzake bezoldiging, de gelijkheid voor openbare lasten, de gelijkheid met betrekking op de situatie van vreemdelingen in België.

Meest belangwekkend lijken echter de eerste twee.

De rechtspraak betreffende de gelijkheid van man en vrouw is interessant, doordat men er een evolutie schijnt te kunnen in onderscheiden. Deze rechtspraak is ontstaan naar aanleiding van betwistingen over benoeming, bevordering of bezoldiging van ambtenaren in de ruime zin van het woord. De oudste arresten drukken de mening uit dat de overheid volkomen vrij de toelatingsvoorwaarden tot de openbare betrekkingen regelt, en bijgevolg een oproep beperken kan tot kandidaten van het mannelijk of van het vrouwelijk geslacht ⁽¹¹⁾ ⁽¹²⁾. Vervolgens komt zeven jaar later het arrest Van de Velde ⁽¹³⁾, dat benadrukt dat in beginsel man en vrouw evenveel recht hebben om tot een openbaar ambt te worden benoemd, zodat behoudens uitdrukkelijk andersluidende bepalingen, de kandidaten van beide geslachten moeten toegelaten worden te concurreren voor een openstaande betrekking. De laatste trap van de ontwikkeling is — voorlopig — gezet met het arrest De Meyer ⁽¹⁴⁾, waarin de Raad van State eens te meer bevestigt dat het gelijkheidsbeginsel niet op absolute wijze uitsluit dat personen op grond van hun geslacht de toegang tot een gegeven ambt zou worden geweigerd, maar dat: «... het gelijkheidsbeginsel dient ten volle te worden gehandhaafd, zolang de overheid... niet wettig de gegadigden van een bepaald geslacht heeft uitgesloten». Een dergelijke uitsluiting kan maar «wettig» zijn wanneer zij gebeurt: «...buiten elke gedachte van diskriminatie, hetzij door de bekommernis om de bescherming van de vrouw tegen zekere lichamelijke of morele risico's te verzekeren hetzij door de objectieve overwegingen afhankelijk van de vereisten welke verbonden zijn met de goede werking van sommige openbare diensten» ⁽¹⁵⁾.

Samengevat betekent dat dus dat waar de overheid

oorspronkelijk volkomen vrij leek voor het bevelen van ambten e.d., een voorkeur aan de dag te leggen voor het ene of het andere geslacht, thans, beide geslachten steeds kunnen samen concurreren tenzij een uitdrukkelijke regel, gebaseerd op objectieve criteria, een bepaald geslacht uitsluit ⁽¹⁶⁾.

Daarmee vervoegt de rechtspraak van de Raad van State aangaande de gelijkheid van man en vrouw, op ondubbelzinnige wijze het algemeen geldend principe dat een verschil in behandeling slechts toelaat op basis van objectieve criteria ⁽¹⁷⁾.

Op het punt van de gelijkheid voor de belastingen, heeft de Raad van State, zeer logisch, het algemeen principe inzake gelijkheid bevestigd en toegepast: alle personen die in dezelfde omstandigheden verkeren, moeten gelijkelijk worden belast ⁽¹⁸⁾. Daarnaast heeft hij enkele nuttige toelichtingen gegeven, zoals, dat de gelijkheid voor de belastingen niet geschonden wordt door het invoeren van een belasting die in feite slechts op 1 persoon toegepast kan worden, zelfs niet wanneer de overheid die omstandigheden kent ⁽¹⁹⁾. Zolang de belasting geformuleerd is in een regel die de toepassing op anderen, die in gelijkaardige omstandigheden zouden komen te verkeren, mogelijk maakt, is de gelijkheidsidee gevrijwaard.

De gelijkheid voor de belastingen vereist verder, dat er een redelijke band zou bestaan tussen de te heffen belasting en de gebezigde waardemeter of het doel van de belasting ⁽²⁰⁾, en dat de belasting geheven zou worden op goederen die voor de dragers van de titels van deze goederen inderdaad nog iets belastbaars opbrengen ⁽²¹⁾.

II. De rechten van de verdediging

Onder deze veelgebruikte maar qua inhoud veeleer vlottende betiteling werden behandeld: het recht op daadwerkelijke rechtshulp en de waarborgen voor een billijke oplossing van geschillen.

Het recht op daadwerkelijke rechtshulp is in de grondwet gewaarborgd door de artikelen 8 ⁽²²⁾ en 24 ⁽²³⁾ evenals door de artikelen 92 en 93, voor zover men deze verstaat als inhoudende dat voor elk geschil een bevoegde rechter bestaat. Het komt in het E.V.R.M. voor in artikel 13, dat waarborgt dat eenieder wiens in het verdrag beschermde rechten en vrijheden geschonden worden, recht heeft op daadwerkelijke rechtshulp zelfs wanneer de schending begaan is door een ambtenaar in functie. Qua waarborgen voor een billijke oplossing van geschillen citeert men uit de grondwet gewoonlijk de artikelen 96 en 97: de verplichte openbaarheid van de terechtzittingen en uitspraken. De eigenlijke rechten van de verdediging ⁽²⁴⁾ hebben geen grondwettekst gekregen. Het E.V.R.M. heeft er daarentegen een uitgebreid artikel aan gewijd ⁽²⁵⁾, dat echter slechts gedeeltelijk algemeen toepasselijk is, en gedeeltelijk alleen maar voor strafzaken bepaalde waarborgen voorschrijft ⁽²⁶⁾.

De rechten van de verdediging worden in de meeste westerse rechtsstelsels gezien als een zo elementair onderdeel van een behoorlijke rechtspraak, dat zij beschouwd worden een algemeen rechtsprincipe te zijn, dat geldt ongeacht of een wettekst het uitdrukt of niet.

Ook het Belgische Hof van Cassatie huldigt die mening ⁽²⁷⁾. Uit de rechtspraak van de Raad van State kan men evenwel niet afleiden dat dit rechtskollege dezelfde mening zou zijn toegedaan. Hij schijnt ten minste bijzonder weigerig te staan tegenover het sanktioneren van de schending van de rechten van de verdediging in geval een tekst ter zake ontbreekt.

De rechten van de verdediging zijn van bij de aanvang van de activiteit van de Raad van State, veelvuldig ingeroepen geworden en door hem steeds met aandacht en zorg bejegend.

Het valt echter dadelijk op dat de Raad van State daarbij slechts een enkele keer verwijst naar het E.V.R.M. ⁽²⁸⁾ en ternauwernood een paar keer naar de grondwet. Integendeel, hij verwijst voortdurend naar de vele wet- en reglementteksten die de algemene idee van de rechten van de verdediging hebben geëxpliciteerd. Het feit dat zeer vele dergelijke teksten bestaan, maakt het natuurlijk in die gevallen overbodig dat de Raad van State naar een hogere rechtsregel of naar een algemeen rechtsprincipe zou teruggrijpen. Maar het komt toch af en toe voor dat geen tekst als onmiddellijke basis voorhanden is. In zulke gevallen tracht de Raad van State door een zeer ruime interpretatie van een bestaande tekst, zich een tekstbasis te verschaffen om een schending van de rechten van de verdediging, die uit de feiten gebleken is, te kunnen sanktioneren ⁽²⁹⁾. Is het niet mogelijk een bestaande tekst zo te hanteren, dan weigert hij gewoonlijk de schending van de rechten van de verdediging te sanktioneren ⁽³⁰⁾.

Slechts in twee soorten gevallen heeft de Raad van State aangenomen dat de rechten van de verdediging dienden te worden geëerbiedigd, ook wanneer geen tekst het zo voorschrijft: in disciplinaire gevallen ⁽³¹⁾ en in gevallen die overeenkomstig de wet een gejurisdiktionaliseerde beoordeling krijgen ⁽³²⁾.

Uit vele arresten treedt overigens duidelijk naar voren hoezeer de Raad van State het vaststellen en sanktioneren van een schending van de rechten van de verdediging, afhankelijk stelt van de vraag of de betrokkene «in feite» een faire kans gekregen heeft ⁽³³⁾. Vaak zeggen de arresten dat «ter zake», of «in de gegeven omstandigheden», of «uit de gegevens van de zaak blijkt dat», geen schending van de rechten van de verdediging bestaat of bewezen is ⁽³⁴⁾. Het is gebeurd dat de Raad van State oordeelde dat verzoeker niet kon aanvoeren dat zijn rechten van verdediging geschonden waren door een niet strikte naleving van het toepasselijke koninklijk besluit, aangezien de in feite gevolgde procedure hem grotere waarborgen bood dan die verbonden aan de strikte toepassing van dat koninklijk besluit ⁽³⁵⁾.

Behalve voor het recht om gehoord te worden, of m.a.w., om te kunnen antwoorden op de zienswijze van de overheid, geldt als algemene regel dat de belanghebbende zelf het initiatief moet nemen om te kunnen genieten van de beschermingsmogelijkheden die de rechten van de verdediging bieden ⁽³⁶⁾.

De meest terugkerende aspecten van de rechten van de verdediging zijn het recht om gehoord te worden en het recht om zijn verdediging met kennis van zaken voor te brengen, m.a.w. om op voorhand kennis te nemen van de stukken van de zaak.

Omtrent het recht om gehoord te worden leert de rechtspraak van de Raad van State dat, wanneer geen reglement de wijze van horen regelt, het volstaat dat de betrokkene in de loop van de onderzoeksverrichtingen de gelegenheid gehad heeft zich mondeling of schriftelijk te verdedigen ⁽³⁷⁾; dat niet noodzakelijk de beslissende instantie zelf de betrokkene moet «horen», maar dat zij mag steunen op het verslag opgemaakt over de vervulling van deze formaliteit door een andere instantie ⁽³⁸⁾; dat het recht gehoord te worden, het recht insluit door een raadsman te worden bijgestaan ⁽³⁹⁾.

Omtrent het recht om zijn verdediging met kennis van zaken voor te brengen, leert de rechtspraak van de Raad van State dat dit in de eerste plaats insluit het recht tijdig op de hoogte gesteld te worden van de grieven of van de voorgenomen overheidsbeslissing ⁽⁴⁰⁾; verder ook, het recht volledig op de hoogte te zijn van het voorwerp van de beslissing en van de stukken die er betrekking op hebben ⁽⁴¹⁾ ⁽⁴²⁾.

Andere aspecten van de rechten van de verdediging

die in de rechtspraak van de Raad van State af en toe voorkomen zijn bvb. het recht op daadwerkelijke rechtshulp ⁽⁴³⁾, en het recht op een gemotiveerde beslissing ⁽⁴⁴⁾.

III. De vrijheid van mening en meningsuiting

De artikelen 14 van de grondwet en 10 van het E.V.R.M. waarborgen de vrijheid om over gelijk welk onderwerp een eigen mening te hebben of te vormen, en om die te uiten. Over de middelen daartoe zegt artikel 14 van de grondwet niets. Artikel 10 van het E.V.R.M. daarentegen, vermeldt drie middelen in het bijzonder (radio, film, T.V.) en verklaart dat de vrijheid van meningsuiting de staten niet belet om het gebruik van deze drie aan een systeem van vergunningen te onderwerpen ⁽⁴⁵⁾.

De vrijheid van meningsuiting is een vrijheid die voor de Raad van State wel niet zo vaak ingeroepen wordt als bvb. de rechten van de verdediging, of zelfs de gelijkheidsidee, maar de enkele arresten die erover gevelde zijn, zijn belangrijk. Daarbij krijgt echter artikel 14 van de grondwet alle aandacht. Artikel 10 van het E.V.R.M. wordt maar ééns aangehaald.

Uit een kleine groep arresten die de bevoegdheid van het college van burgemeester en schepenen betreffen, om voorstellingen te verbieden wegens dreigende wanordelikheden, blijkt, benevens toelichtingen over de vereisten die de gemeentewet ter zake stelt (art. 97) ⁽⁴⁶⁾, dat de bepalingen die de uitoefening van de vrijheid van mening beperken, restriktief dienen te worden geïnterpreteerd ⁽⁴⁷⁾. Het lezen van die arresten zou er normaal toe leiden te denken dat de Raad van State, de voor elke vrije en democratische gemeenschap zo belangrijke vrijheid van meningsuiting, de meest uitgebreide steun zou geven die de rechtspraak geven kan. Dat kan nochtans niet zonder voorbehoud bevestigd worden. Want in twee meer recente arresten leest de Raad van State in artikel 14 van de grondwet een beperking, die daarin zeker niet gedrukt staat ⁽⁴⁸⁾. De Raad van State meent namelijk dat de grondwet alleen de vrijheid waarborgt om zijn mening met «eigen middelen» te uiten ⁽⁴⁹⁾. Sommige middelen, *in casu*, radio-uitzendingen, en aanplakking op openbare plaatsen, kunnen dus volgens de Raad van State niet tot de «eigen middelen» gerekend worden.

Het aanwenden van het niet nader toegelichte begrip «eigen middelen» veroorzaakt moeilijkheden voor wie tracht de betekenis van artikel 14 te begrijpen. Het kan bezwaarlijk betekenen: middelen waarvan de gebruiker eigenaar is. Immers, de individuen die hun mening kunnen uiten met middelen waarvan zij eigenaar zijn, zijn eerder zeldzaam. Bijna steeds moet men beroep doen op middelen die anderen toebehoren en waarover men een overeenkomst met hen sluit. Er zijn echter middelen die door de overheid in beheer genomen zijn (radio, T.V., en in een zekere mate, aanplakborden langs openbare wegen en pleinen), en die daardoor zelfs niet meer kunnen behoren tot het patrimonium van een gegeven individu. Het lijkt meer zinvol de scheidingslijn tussen «eigen» en «niet-eigen» middelen daar te leggen. Dat zou echter ook betekenen dat het volstaat dat de overheid een middel onder haar beheer brengt, om het uit de door de grondwettelijke waarborg beschermde sektor uit te sluiten. Het lijkt duidelijk dat de overheid niet alle middelen zo behandelen mag ⁽⁵⁰⁾, maar hoe zal men uitmaken welke wel, en welke niet? M.a.w., welke betekenis blijft de grondwettelijke waarborg behouden na deze uitspraken van de Raad van State?

Wanneer een niet-«eigen middel» ter beschikking van het publiek gesteld wordt, wordt het wel opnieuw «vrij», in zover dat de overheid dan geen controle heeft over de inhoud van de geuite mening ⁽⁵¹⁾, en ook, in zover dat de overheid dan, krachtens artikel 6 van de grondwet,

eenieder die zich in de door de ter zake geldende regels bepaalde situatie bevindt, gelijkelijk van die middelen moet laten gebruik maken ⁽⁵²⁾. Nochtans kan in gegeven omstandigheden — de Raad van State verstrekt geen nauwkeuriger uitleg — een vraag plus antwoord uit een vraaggesprek worden weggelaten, mits de betrokkene daardoor geen schade berokkend wordt, zeker toch, wanneer de betrokkene op de hoogte is van het voornemen daartoe en helemaal van het uitzenden (radio) van het vraaggesprek kan afzien ⁽⁵³⁾.

De vrijheid van mening en meningsuiting heeft ook niet ten opzichte van eenieder dezelfde draagwijdte. De Raad van State maakt namelijk een onderscheid tussen « ambtenaren » en « partikulieren ». Een ambtenaar heeft vrijheid van meningsuiting ⁽⁵⁴⁾, maar door zijn benoeming te aanvaarden, aanvaardt hij ook de lasten van zijn ambt, met o.m. een plicht tot diskretie, die voor gevolg heeft dat de ambtenaar, zelfs wanneer niet in functie, niet vrij zijn mening uiten mag over de dingen die hij door zijn ambt vernomen heeft, op een wijze die de dienst waarvan hij verbonden is, schaden kan ⁽⁵⁵⁾. Ook vreemdelingen kunnen niet zonder beperking beroep doen op wat in artikel 14 van de grondwet en 10, 1e lid, van het E.V.R.M. gewaarborgd is. Voor hen geldt namelijk in de eerste plaats het bepaalde in artikel 128 van de grondwet, dat binnen de perken blijft van de door artikel 10, 2e lid, van het E.V.R.M. mogelijk geachte begrenzingsen ⁽⁵⁶⁾. Bijgevolg, indien vreemdelingen in België hun vrijheid van meningsuiting gebruiken op een wijze die de overheid, op redelijke gronden, schadelijk acht voor de openbare orde of voor de veiligheid en de rust van het land, kunnen zij door sankties getroffen worden ⁽⁵⁷⁾.

IV. De vrijheid van eredienst

De vrijheid van eredienst is onder al zijn aspecten ⁽⁵⁸⁾ gewaarborgd door de artikelen 14, 15 en 16 van de Belgische grondwet, en door artikel 9 van het E.V.R.M. Zij komt echter slechts tweemaal op uitdrukkelijke wijze voor in de rechtspraak van de Raad van State.

Het beginsel van de onafhankelijkheid van Kerk en Staat, of anders gezegd, het recht om vrij een godsdienstige gemeenschap in te richten, is eenmaal op uitdrukkelijke wijze ter sprake gekomen en bevestigd ⁽⁵⁹⁾. Eigenlijk ligt hetzelfde beginsel nog aan de basis van andere arresten, zonder dat echter naar de grondwet of naar het E.V.R.M. verwezen wordt ⁽⁶⁰⁾. De meeste uitspraken van de Raad van State die met eredienst te maken hebben, zijn evenwel eenvoudig toepassingen en toelichtingen van de wetgeving op de kerkfabrieken.

Het enige andere arrest waarin de vrijheid van eredienst gepleit werd, is het arrest A.S.B.L. Association protestante pour la radio et la télévision ⁽⁶¹⁾. Het bevat heel wat interessante gegevens: een omschrijving van de vrijheid van eredienst, een opinie betreffende de verhouding tussen de artikelen 14, 15 en 16 van de grondwet, en artikel 9 van het E.V.R.M., en een opinie betreffende de draagwijdte van de vrijheid van eredienst, m.n. betreffende het gebruik van bepaalde middelen (radio en T.V.) in dat verband.

De omschrijving van de vrijheid van eredienst heeft de Raad van State ontleend aan een uitspraak van het Hof van Cassatie ⁽⁶²⁾, zoals hij zelf in zijn arrest doet opmerken. Het is inderdaad een omschrijving die ook nu nog overeenstemt met de algemeen gangbare opinie ter zake ⁽⁶³⁾.

De verhouding tussen de artikelen van de grondwet die over de vrijheid van eredienst handelen, en artikel 9 van het E.V.R.M. levert geen moeilijkheden op. De Raad van State meent dat zij dezelfde draagwijdte hebben.

Het aanwenden van radio en televisie door de gods-

dienstige gemeenschappen tenslotte, moet volgens de Raad van State beschouwd worden te behoren tot het domein van de wetgeving over radio en televisie, en mag niet worden gezien als een toepassing van de vrijheid van eredienst ⁽⁶⁴⁾. Het is een kwestie van informatie en cultuur. Het feit dat het onderwerp van de uitzending van religieuze aard is, heeft niet voor gevolg er een daad van eredienst van te maken. De zienswijze van de Raad van State op dit laatste punt, is misschien toch wat te algemeen uitgedrukt. Zou er geen grond zijn om onderscheid te maken tussen het uitzenden van een goddelijke dienst en een uitzending met louter informatief of cultureel karakter (uitleg over de doktrine, nieuws over de gemeenschap e.d.).

V. De vrijheid van onderwijs

Artikel 17 van de grondwet wordt geacht alle aspecten van de vrijheid van onderwijs te waarborgen: de vrijheid om te onderwijzen, het recht op onderwijs, het recht op gelijke kansen inzake onderwijs, en dus op financiële tegemoetkomingen indien nodig. Artikel 2 van het eerste toegevoegd protocol van het E.V.R.M. daarentegen, wordt geacht een geringere draagwijdte te hebben: het waarborgt enerzijds het recht op onderwijs, maar is er voor het overige toe beperkt te verzekeren dat de Staat, bij al wat hij doet inzake onderwijs en opvoeding, filosofische of godsdienstige opinies van de ouders moet eerbiedigen. Het lijkt dus wel dat de twee artikelen niet helemaal hetzelfde terrein bestrijken.

Alhoewel heel wat arresten onderwijskwesties behandelen, zijn arresten die de vrijheid van onderwijs betreffen, zoals beschermd door artikel 17 van de grondwet of 2 van het aan het E.V.R.M. eerste toegevoegd protocol, erg zeldzaam. Bijna alle handelen zij namelijk over de betekenis, draagwijdte of juiste toepassing van wetten en reglementen gemaakt krachtens de grondwet ⁽⁶⁵⁾.

Een paar van hen spreken over de vormvoorwaarden die de grondwetgever voor de inrichting van onderwijs op staatskosten gesteld heeft: de grondwetgever heeft een formele wet verlangd ⁽⁶⁶⁾; doch over de aard van deze formele wet (begrotingswet of andere), heeft de Raad van State geen controle ⁽⁶⁷⁾.

Een ander arrest leert dat de vrijheid van onderwijs niet toelaat een onderscheid te maken tussen diploma's, louter op basis van de omstandigheid dat de ene afgeleverd zijn door een vrije inrichting en de andere door een officiële ⁽⁶⁸⁾.

In het enige arrest dat artikel 2 van het eerste toegevoegd protocol van het E.V.R.M. ter sprake brengt, tenslotte, stelt de Raad van State vast dat dat artikel voor vreemdelingen die in België verblijven, geen recht op een studiebeurs inhoudt ⁽⁶⁹⁾.

VI. De vrijheid van taal

De vrijheid van taal is als dusdanig alleen in de grondwet gewaarborgd (artikel 23) en niet in het E.V.R.M. Het E.V.R.M. waarborgt slechts dat een eventueel verschil in taal niet misbruikt zal worden tegen een vervolgd of gedaagd persoon (artikelen 5 en 6). Het formuleert evenwel geen algemeen recht op het gebruik van de eigen taal. Dienvolgens is het zeker niet verrassend dat het E.V.R.M. nergens vermeld wordt in de rechtspraak van de Raad van State inzake taalvrijheid.

Men kan onmiddellijk opmerken dat, zoals voor de vrijheid van onderwijs, zeer vele arresten taalkwesties behandelen, maar zeer weinige, de vrijheid van taal en haar grondwettelijke waarborg zelf. De enige toelichting die men inzake de vrijheid van taal aantreft, is, dat om-

wille van de in artikel 23 van de grondwet gewaarborgde vrijheid, de wetten die deze vrijheid beperken, restriktief moeten geïnterpreteerd worden ⁽⁷⁰⁾ ⁽⁷¹⁾.

Een niet onbelangrijk, maar op de keper beschouwd, eerder schaars gegeven.

Konklusie

Zowel de rechtzoekende als de Raad van State zelf, schijnen weinig geneigd te zijn rechtstreeks beroep te doen op de in de grondwet en het E.V.R.M. uitgedrukte waarborgen. Gedeeltelijk zou men dat kunnen wijten aan wat men de « wet van de minste inspanning » zou kunnen noemen: als een tekst van een wet of van een reglement geschonden is, beroept men zich vanzelfsprekend daarop, en zoekt niet verder. Gedeeltelijk nochtans, zou het aan een gebrek aan vertrouwdeheid met de fundamentele waarborgen kunnen liggen, vooral dan voor wat het E.V.R.M. betreft ⁽⁷²⁾.

De rechtspraak van de Raad van State laat niet duidelijk blijken of hij de vrijheden en rechten gewaarborgd in de grondwet en in het E.V.R.M., als van openbare orde beschouwt. Hij schijnt zelfs een beetje ongeneigd te zijn zulks te doen, wanneer men bvb. zijn uitspraken in verband met de rechten van de verdediging en het arrest Dupont onder ogen neemt.

De Raad van State neemt in zijn uitspraken over rechten en vrijheden geen verrassend nieuwe of van de algemeen heersende opvattingen afwijkende standpunten in. Zijn meest originele stellingname vindt men in zijn arresten over de vrijheid van meningsuiting, waar hij het begrip « eigen middelen » invoert ⁽⁷³⁾.

G. CRAENEN

(1) Dit artikel is de beknopte neerslag van het werk dat een groepje van zes studenten gedurende het academiejaar 1969-1970, binnen het kader van het Seminarie Staatsrecht (K.U.L.) besteed hebben aan een onderzoek van de rechtspraak van de Raad van State met betrekking op enkele fundamentele rechten en vrijheden. Hun werk is begrijpelijkerwijze niet exhaustief, noch immuun voor verbetering of kritiek. Maar het levert een begin van inzicht op in de rechtspraak van de Raad van State als beschermer van rechten en vrijheden.

Werden behandeld: de gelijkheidsidee (W. Van den Steene en J. Verhasselt), het recht op daadwerkelijke rechtshulp en op een faire behandeling van de geschillen (J. Van den Bossche en H. De Nolf), de vrijheid van mening en meningsuiting, in het algemeen, zowel als met betrekking op de eredienst, evenals de daarmee verbonden vrijheid van taal en vrijheid van onderwijs (R. Loeckx en R. Van Mol). Het groepje stond onder leiding van G. Craenen.

(2) R.v.S. Adam en csr., nr. 606, 8 december 1950; R.v.S. Fédération des Unions Professionnelles reconnues des Charbonniers détaillants de Belgique en csr., nr. 1 840, 26 september 1952; R.v.S. Laevens, nr. 1 989, 28 november 1952; R.v.S. S.A. Forges de Clabecq, nr. 2 269, 13 maart 1953; R.v.S. Devos, nr. 5 822, 11 oktober 1957; R.v.S. Landsbond der Christelijke Mutualiteiten en Gommers, nr. 7 595, 5 februari 1960; R.v.S. Coöperatieve Vennootschap Pharmacie de la Croix de Fer, nr. 12 339, 21 april 1967; R.v.S. Verbond van Vlaams Overheidspersoneel, nr. 13 640, 24 juni 1969; e.a.

(3) R.v.S. du Seuil en Danneels, nr. 6 144, 14 maart 1958; R.v.S. P.V.B.A. Aannemingen Charles Joos en Zonen, nr. 7 904, 3 juni 1960; R.v.S. P.V.B.A. Ondernemingen C. Van de Wiele, nr. 8 493, 17 maart 1961; R.v.S. P.V.B.A. Instituut De Toekomst, nr. 8 589, 18 mei 1961; R.v.S. Nationale Vereniging der Onzijdige Mutualistische Bonden van België en csr., nr. 10 367, 10 januari 1964; R.v.S. Moulin en De Coninck, nr. 11 749, 6 april 1966; R.v.S. Lauwers, nr. 12 246, 28 februari 1967; R.v.S. V.Z.W. Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel, nr. 13 640, 24 juni 1969, e.a.

(4) R.v.S. Parthoens, nr. 1 329, 29 februari 1952; R.v.S. Raymond en Pirard, nr. 6 614, 17 oktober 1958; R.v.S. Delbaen en csr., nr. 10 307, 3 december 1963; R.v.S. Marneffe, nr. 13 450, 18 maart 1969.

(5) R.v.S. Lion en Bary, nr. 3 998, 14 januari 1955; R.v.S. Van Tichelen, nr. 4 397, 28 juni 1955; R.v.S. Talloen en csr., nr. 4 920, 28 januari 1956.

(6) R.v.S. Kindt, nr. 934, 12 juni 1951; R.v.S. Demuyter, Stad Gent en De Pauw, Demuyter, nr. 13 054, 25 juni 1968.

(7) R.v.S. Gemeente Tamines, nr. 11 689, 10 maart 1966; R.v.S. Gemeente Auvclais, nr. 11 690, 10 maart 1966.

(8) R.v.S. P.V.B.A. Instituut De Toekomst, nr. 8 589, 18 mei 1961.

(9) R.v.S. Dupont, nr. 12 961, 16 mei 1968.

(10) R.v.S. Lenaerts, nr. 13 122, 25 juli 1968.

(11) R.v.S. Gemeente Sint-Lenaarts, nr. 822, 10 april 1951; R.v.S. Lalmand, nr. 1 592, 29 mei 1952; R.v.S. Meurs, nr. 1 593, 29 mei 1952.

(12) Men mag niet uit het oog verliezen dat tot dan toe, in de praktijk zowel als in de rechtsleer, een traditie bestond die aannam dat vrouwen geen toegang hadden tot bepaalde ambten die traditioneel door mannen waren uitgeoefend, tenzij een wet haar uitdrukkelijk de toegang geopend had.

(13) R.v.S. Van de Velde, nr. 7 364, 3 november 1959.

(14) R.v.S. De Meyer, nr. 12 124, 21 december 1966.

(15) Ibidem.

(16) Wellicht is het niet zonder betekenis dat de evolutie in de rechtspraak gekomen is na het ondertekenen door België van het verdrag betreffende de politieke rechten van de vrouw.

(17) Zie hoger.

(18) R.v.S. Brouwerij Wielemans-Ceuppens, nr. 181, 9 december 1949; R.v.S. N.V. Minkranck L. Van Himbeek, nr. 11 609, 25 januari 1966.

(19) R.v.S. Brouwerij Wielemans-Ceuppens, nr. 181, 9 december 1949; R.v.S. N.V. Minkranck L. Van Himbeek, nr. 11 609, 25 januari 1966.

(20) R.v.S. Lemmens, nr. 10 675, 9 juni 1964; R.v.S. N.V. Charbonnages d'Abhooz et Bonne-Foi-Hareng, nr. 12 405, 25 mei 1967; R.v.S. N.V. Charbonnages de Bonne-Espérance, Batterie, Bonne-Fin et Violette, nr. 12 458, 15 juni 1967.

(21) R.v.S. Charbonnages d'Abhooz et Bonne-Foi-Hareng, nr. 12 405, 25 mei 1967; e.a.

(22) Niemand zal tegen zijn wil worden afgetrokken van de rechter die de wet hem toekent.

(23) Geen voorafgaand verlof voor vervolging van ambtenaren.

(24) Kunnen als dusdanig worden beschouwd: de middelen die een « bedreigd » persoon een eerlijke kans waarborgen, zoals het recht om gehoord te worden, het recht vooraf kennis te hebben van de grieven, het recht volledig geïnformeerd te zijn over zijn zaak, e.d.

(25) Artikel 6.

(26) Punten 2 en 3 van artikel 6. Dat betekent niet dat in niet-strafzaken de belanghebbenden geen aanspraak zouden mogen maken op « rechten van verdediging », maar wel, dat het miskennen ervan geen schending van het E.V.R.M. is.

(27) Cass., 2 mei 1961, Pas., 1961, I. 926.

(28) R.v.S. Maes, nr. 10 172, 13 september 1963.

(29) Bvb., R.v.S. Leroy en Hofmann, nr. 4 745, 16 december 1955.

(30) R.v.S. Smet, nr. 160, 16 november 1949; R.v.S. Dewasme, nr. 5 539, 7 maart 1957; R.v.S. Hutsebaut, nr. 10 292, 26 november 1963; R.v.S. Squilbeck, nr. 12 153, 12 januari 1967 e.a.

(31) R.v.S. Magrez, Abraham, nrs. 8 913, 8 914, 3 november 1961; R.v.S. Carpenter, nr. 8 823, 6 oktober 1961; R.v.S. Van Holder, nr. 10 551, 13 april 1964; R.v.S. Dupon, nr. 12 252, 1 maart 1967; R.v.S. Jadoul, nr. 12 214, 10 februari 1967.

(32) R.v.S. Schotte, nr. 1 758, 12 juli 1952 (redenering a contrario); R.v.S. Leroy en Hofmann, nr. 4 745, 16 december 1955. Zie ook R.v.S. Creteur, nr. 3 403, 20 mei 1954: hier spreekt de Raad van State van een « vast administratief gebruik » dat voorschrijft de betrokkene te horen.

(33) R.v.S. Lamy, nr. 7 958, 23 juni 1960: er is geen grond tot nietigverklaring van de beslissing wanneer een niet uitdrukkelijk voorgeschreven formaliteit niet vervuld werd en de Raad van State toch zijn controle op de regelmatigheid van de beslissing heeft kunnen uitoefenen.

(34) Bvb. R.v.S. Van Es, nr. 4 737, 13 december 1955; R.v.S. Martin, nr. 8 640, 6 juni 1961; R.v.S. Simons, nr. 11 171, 8 april 1965; R.v.S. Sovet, nr. 11 288, 3 juni 1965.

(35) R.v.S. Berwaert, nr. 6 586, 3 oktober 1958. Zie ook nog R.v.S. Magery, nr. 13 303, 9 januari 1969: de eerbiediging van de rechten van de verdediging is een begrip dat beoordeeld moet worden met inachtneming van de feitelijke omstandigheden in ieder geval afzonderlijk, als de door de wet voorgeschreven vormen eenmaal vervuld zijn (nadruk van de auteur).

(36) Bvb. R.v.S. Paternotte, nr. 905, 2 juni 1951 (raadpleging van het strafdossier); R.v.S. Baekeroodt, nr. 11 648, 16 februari 1966 (bijstand door een syndikaal afgevaardigde); e.a.

(37) R.v.S. Falize, nr. 3 440, 3 juni 1954; R.v.S. Leveugle, nr. 5 583, 4 april 1957; R.v.S. Magrez Abraham, nrs. 8 913, 8 914, 3 november 1961; R.v.S. Dekeyser, nr. 9 206, 27 februari 1962.

(38) R.v.S. Doevenspeck, nr. 140, 24 oktober 1949; R.v.S. Gouthiere, nr. 2 626, 3 juli 1953; R.v.S. Froidebise, nr. 3 059, 14 januari 1954; R.v.S. Falize, nr. 3 440, 3 juni 1954.

(39) R.v.S. Bury, nr. 2 937, 26 november 1953. Tegenstrijdige

beslissing: R.v.S. Blondiau, nr. 3 956, 24 december 1954. In het geval Bury was het recht om gehoord te worden evenwel door een tekst gewaarborgd, in het geval Blondiau daarentegen niet. Moet het recht om gehoord te worden dan een andere inhoud hebben naargelang een tekst het waarborgt of niet?

(40) R.v.S. Weets, nr. 10 649, 28 mei 1964; R.v.S. De Kerpel, nr. 11 430, 6 oktober 1965; R.v.S. Magery, nr. 13 303, 9 januari 1969; e.a.

(41) R.v.S. De Kerpel, nr. 3 788, 9 november 1954; R.v.S. De Meyer, nr. 4 168, 22 maart 1955; R.v.S. Frenay, nr. 4 539, 29 juli 1955; R.v.S. Cordier, nr. 6 540, 5 september 1958; R.v.S. Baekeroodt, nr. 11 648, 16 februari 1966.

(42) Niet alleen de betrokkene zelf moet zich zo op de hoogte kunnen stellen, maar ook de raadsman die hij aangeduid heeft: R.v.S. Vandermotten, nr. 9 086, 22 december 1961.

(43) R.v.S. De Vries, nr. 7 011, 9 april 1959; R.v.S. Baes, nr. 9 356, 15 mei 1962; R.v.S. Van Holder, nr. 10 551, 13 april 1964; R.v.S. Dupon, nr. 12 252, 1 maart 1967; R.v.S. Wint-raecken, nr. 13 121, 25 juni 1968.

(44) R.v.S. Bellefroid, nr. 550, 7 november 1950; R.v.S. Darcis, nr. 1 761, 17 juli 1952; R.v.S. Vandergucht, nr. 1 763, 17 juli 1952; R.v.S. Horgnies, nr. 1 916, 30 oktober 1952.

(45) Daarbij moeten zij evenwel krachten artikel 14 van het E.V.R.M. elke willekeurige ongelijkheid vermijden.

(46) R.v.S. N.V. Universal Film, nr. 44, 9 mei 1949; R.v.S. Klock, nr. 1 994, 1 december 1952; R.v.S. P.V.B.A. Boris Seltzer, S.P.R.L. L'Elan, nr. 4 742, 15 december 1955; R.v.S. N.V. Benelux Films, nr. 5 504, 19 februari 1957; R.v.S. N.V. Columbia Film, nr. 6 797, 8 januari 1959.

(47) R.v.S. N.V. Universal Film, nr. 44, 9 mei 1949; R.v.S. Klock, nr. 1 994, 1 december 1952; R.v.S. N.V. Benelux Films, nr. 5 504, 19 februari 1957; e.a.

(48) Wel moet men toegeven dat de grondwetgever zich over sommige middelen meer bepaald, over radio en televisie niet heeft kunnen beraden.

(49) R.v.S. N.V. Drukkerij en Publiciteit Bernaerts, nr. 8 336, 10 januari 1961; R.v.S. Moulin en De Coninck, nr. 11 749, 6 april 1966.

(50) Dan zou de vrijheid van meningsuiting immers zo goed als onhouden te bestaan.

(51) R.v.S. Moulin en De Coninck, nr. 11 749, 6 april 1966.

(52) R.v.S. Moulin en De Coninck, nr. 11 749, 6 april 1966.

(53) R.v.S. Perin, nr. 10 894, 19 november 1964.

(54) R.v.S. Van Dijk, nr. 13 449, 18 maart 1969.

(55) R.v.S. Wint-raecken, nr. 13 121, 25 juli 1968; R.v.S. Van Dijk, nr. 13 449, 18 maart 1969.

(56) R.v.S. Bakhouché, nr. 8 500, 24 maart 1961.

(57) R.v.S. Bujacz, Pirog, Juswik, Jedrzejczyk, nrs. 2 674, 2 675, 2 676, 2 677, 13 juli 1953; R.v.S. Groesz, nr. 3 637, 14 juli 1954; R.v.S. Bakhouché, nr. 8 500, 24 maart 1961; R.v.S. Holmes, nr. 3 108, 29 januari 1954.

(58) De vrijheid van godsdienstige of filosofische opinie; de vrijheid van individuele, kollektieve en openbare belijdenis; de vrijheid om een godsdienstige of filosofische gemeenschap op te richten en vrij te laten functioneren.

(59) R.v.S. Gielen, nr. 12 086, 2 december 1966. Ontslag van een legeralmoezenier.

(60) Bvb., R.v.S. Gemeente Montzen, nr. 9 851, 1 februari 1963. Oprichting van een protestantse parochie.

(61) R.v.S. nr. 11 838, 26 mei 1966.

(62) Cass., 27 november 1834, Pas., 1834, I, 330.

(63) «La liberté de conscience et la liberté des cultes sont le droit pour chacun de croire et de professer sa foi religieuse sans pouvoir être interdit ni persécuté de ce chef; d'exercer son culte sans que l'autorité civile puisse, par des considérations tirées de sa nature, de son plus ou moins de vérité, de sa plus ou moins bonne organisation, le prohiber, soit en tout, soit en partie, ou y intervenir, pour le régler dans le sens qu'elle jugerait le mieux en rapport avec son but, l'adoration de la divinité, la conservation, la propagation de ses doctrines et la pratique de sa morale.»

(67) Men kan er dus, volgens dit arrest van de Raad van State, ten hoogste de artikelen 14 en 6 van de grondwet, of 10 en 14 van het E.V.R.M., op toepassen.

(65) De organisatie, het taalgebruik, het statuut van het personeel, en zo meer.

(66) R.v.S. P.V.B.A. Instituut De Toekomst, nr. 10 056, 30 mei 1963; R.v.S. Stad Edingen, nr. 3 593, 14 juli 1954.

(67) R.v.S. Stad Edingen, nr. 3 593, 14 juli 1954. Het valt te noteren dat de Raad van State niet volmondig zegt dat elke formele wet volstaat om aan de vereisten van artikel 17 te voldoen.

(68) R.v.S. Lignon, nr. 5 542, 8 maart 1957.

(69) R.v.S. Diantota, nr. 12 239, 24 februari 1967.

(70) R.v.S. C.O.O. Sint-Joost-ten-Node, nr. 1 440, 8 april 1952; R.v.S. De Muynck, nr. 3 015, 24 december 1953; R.v.S. Stad Oostende, nr. 3 102, 27 januari 1954.

(71) De Raad van State heeft ook herhaaldelijk bevestigd dat de wetten die het gebruik van de talen regelen, van openbare orde zijn. R.v.S. N.V. Etablissements Smets-Use, nr. 142, 26 oktober 1949; R.v.S. Coens, nr. 11 976, 28 september 1966; R.v.S. Van Cotthem, nrs. 12 526 en 12 527, 13 juli 1967; e.a. Deze bevestiging laat wel vermoeden dat hij de vrijheid van taal zelf ook als van openbare orde beschouwt, maar dat heeft hij nog niet in zoveel woorden uitgedrukt.

(72) Het E.V.R.M. wordt over het geheel van de bestudeerde vrijheden en rechten, maar vier keer aangehaald: eenmaal in 1961 (vrijheid van meningsuiting), eenmaal in 1963 (rechten van de verdediging), eenmaal in 1966 (vrijheid van erediens) en eenmaal in 1967 (vrijheid van onderwijs).

(73) Noteer dat de Raad van State in dat arrest op geen enkel ogenblik naar het E.V.R.M. grijpt, terwijl artikel 10, 1e lid, *in fine*, nochtans voor zijn positie interessante gegevens bevat.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 23 maart 1970.

Voorzitter: M. van Beirs.
Raadsheer-verslaggever: M. Rutsaert.
Advocaat-generaal: M. Dumont.

Geneesheer. — Deontologie. — Groepsgeneeskunde. — Verdeling der honoraria.

1. Luidens artikel 18, paragraaf I, van het koninklijk besluit van 10 november 1967 is elke verdeling van honoraria onder gelijk welke vorm verboden onder beoefenaars van eenzelfde tak van de geneeskunst, behalve zo deze verdeling geschiedt in het raam van de organisatie van de groepsgeneeskunde en zij aan de patiënt bekend is. Uit deze beschikking volgt dat elke verdeling van honoraria tussen geneesheren verboden is behalve de gestelde uitzondering die op de groepsgeneeskunde betrekking heeft. Bedoeld artikel heeft geenszins tot doel enkel de verdeling van honoraria tussen geneesheren en apothekers te verbieden.

2. Het volstaat niet te wijzen op het groot aantal praktici die in een kliniek bedrijvig zijn om eruit af te leiden dat zij in hun praktijk in groepsverband uitoefenen. Bij afwezigheid van groepsverband in de uitoefening van de praktijk, is een eenvormige verdeling van de erelonen in verhouding tot het aantal uren prestaties, bij wijze van poolsysteem, deontologisch niet aanvaardbaar.

Noeninckx t./ De Orde van Geneesheren.

Gelet op de bestreden beslissing, op 7 oktober 1968 gewezen door de Nederlandstalige gemengde raad van beroep van de Orde van Geneesheren;

Overwegende dat bij de bestreden beslissing de Nederlandstalige gemengde Raad van beroep van de Orde der geneesheren uitspraak heeft gedaan ingevolge het beroep dat eiser ingesteld had tegen de beslissing waarbij de provinciale raad te Antwerpen van de Orde der geneesheren hem bevolen had vóór een bepaalde datum een kontrakt te doen opstellen om, eensdeels, de voorwaarden duidelijk te bepalen waarin de geneesheren die met hem bij de vereniging zonder winstgevend oogmerk «Klinieken F.O.B.» samenwerken, hun prestaties erin verlenen en om, ander-

deels, deze voorwaarden in overeenstemming te brengen met de opgegeven principes van de deontologie;

Dat de bestreden beslissing in deze zin dient begrepen te worden dat zij dit beroep ongegrond verklaart;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1 en 18, paragraaf 1, van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de geneeskunst, de uitoefening van de daaraan verbonden beroepen en de geneeskundige commissies;

doordat de bestreden sententie beslist dat de overgelegde werkvoorwaarden van eiser in de schoot der «klinieken F.O.B.», zich niet voordoen in het beoefenen van groeps-geneeskunde en dat deze werkvoorwaarden deontologisch niet aanvaardbaar zijn, zulks om reden dat de groep geneesheren, werkzaam bij de F.O.B. klinieken, omnipratici en specialisten omvat, dat de honoraria per prestatie geïnd, doch in een pool verzameld worden, welke maandelijks onder de geneesheren werd verdeeld, en dat eiser zich ten onrechte op artikel 18 van voormeld koninklijk besluit beroept om het gehuldigd poolsysteem als verantwoord te doen voorkomen, daar luidens voornoemde bepaling, de verdeling van honoraria in bepaalde voorwaarden slechts toegelaten is onder beoefenaars van eenzelfde tak van de geneeskunde, en daar het niet blijkt dat de aan de F.O.B. klinieken gehechte geneesheren eenzelfde tak van de geneeskunde beoefenen;

terwijl voormeld artikel 18, paragraaf 1, van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 de verdeling van honoraria toelaat onder beoefenaars van eenzelfde tak van de geneeskunst in de zin van artikel 1 van gezegd koninklijk besluit, ook al behoren zij, zoals geneesheren omnipratici en specialisten, tot verschillende takken van de geneeskunde;

Overwegende dat luidens artikel 18, paragraaf 1, van het koninklijk besluit van 10 november 1967 elke verdeling van honoraria onder gelijk welke vorm verboden is onder beoefenaars van een zelfde tak van de geneeskunst, behalve zo deze verdeling geschiedt in het raam van de organisatie van de groepsgeneeskunde en zij aan de patiënt bekend is;

Overwegende dat uit deze beschikking volgt dat elke verdeling van honoraria tussen geneesheren verboden is behalve de gestelde uitzondering die op de groepsgeneeskunde betrekking heeft; dat gezegd artikel geenszins tot doel heeft enkel de verdeling van honoraria tussen geneesheren en apothekers te verbieden, zoals door eiser verkeerdelijk wordt aangevoerd;

Dat dit middel naar recht faalt;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 18, paragraaf 1, van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de geneeskunst, de uitoefening van de daaraan verbonden beroepen en de geneeskundige commissies,

doordat de bestreden sententie beslist dat de overgelegde werkvoorwaarden van eiser in de schoot der «Klinieken F.O.B.», zich niet voordoen door het beoefenen van de groepsgeneeskunde in de zin van voormeld artikel 18, paragraaf 1, en deontologisch niet aanvaardbaar zijn, zulks om de reden dat groepsgeneeskunde veronderstelt dat al de zich voordoeende gevallen voor doorgaans onderling overleg moeten openstaan met daarbij behorende ingerichte gelegenheden tot bespreking, dat een associatie tussen generalisten en alle soorten specialisten principieel te vermijden is wegens het gevaar van het opdrijven van medikale prestaties, evenals een associatie tussen specialisten van verscheidene disciplines, daar, praktisch, door dergelijke associaties de vrije keus van een specialist door de patiënt theoretisch blijft, en doordat de bestreden sen-

tentie als ondoeltreffend verwerpt en als vreemd aan de vreeg betreffende het beoefenen van groepsgeneeskunde de beschouwingen waardoor eiser liet gelden dat de bestaande inrichting tot gevolg had onderling overleg te vergemakkelijken waar zulks nodig bleek, dat op medikaal gebied de aanwezigheid ter plaatse van technische hulpmiddelen en diensten voordelen bood, en dat het ingerichte poolstelsel de mogelijkheid schiep deficitaire diensten in te richten en in stand te houden,

terwijl, eerste onderdeel, op grond van voormeld artikel 18, paragraaf 1, van het koninklijk besluit van 10 november 1967, associatie tussen generalisten en alle soorten specialisten evenals tussen specialisten van verscheidene disciplines niet als principieel te vermijden doch integendeel als principieel toegelaten moet worden beschouwd,

en tweede onderdeel, de hoger aangehaalde door eiser ontwikkelde beschouwingen geenszins vreemd zijn aan de vraag of ten deze aan groepsgeneeskunde werd gedaan in de zin van voormeld artikel 18, paragraaf 1, doch integendeel een geheel van omstandigheden naar voren doen komen waarvan de verwezenlijking tot gevolg heeft dat men moet beschouwen dat in de schoot der «klinieken F.O.B.» aan groepsgeneeskunde werd gedaan;

Overwegende dat de bestreden beslissing de omstandigheden dat de door eiser aangehaalde gegevens tot gevolg hadden onderling overleg te vergemakkelijken waar zulks nodig bleek, dat de aanwezigheid ter plaatse van technische hulpmiddelen en diensten voordelen bood en dat het ingerichte poolstelsel de mogelijkheid bood deficitaire diensten in stand te houden bij gebrek aan daadwerkelijke samenwerking tussen de geneesheren als ontoereikend heeft kunnen beschouwen om tot een organisatie van groepsgeneeskunde te besluiten;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat de bestreden sententie beslist dat de overgelegde werkvoorwaarden van eiser zich niet voordoen in het beoefenen van groepsgeneeskunde en dat zij deontologisch niet aanvaardbaar zijn, zulks om de reden dat het niet bewezen is dat men ten deze te doen heeft met groepsgeneeskunde dat geen enkel bepaald kontrakt noch ontwerp van kontrakt overgelegd wordt, en dat het niet blijkt dat de verdeling van honoraria aan de patiënt bekend gemaakt wordt,

terwijl, eerste onderdeel, de constatacie dat het nie bewezen is dat bepaalde reglementaire of deontologische normen nageleefd worden geen voldoende motivering kan uitmaken voor een beslissing die vaststelt dat die normen niet nageleefd zijn, zodat de bestreden sententie niet naa het voorschrift van artikel 97 van de Grondwet is gemotiveerd,

tweede onderdeel, in een nota, uitgaande van eiser en neergelegd ter zitting van 26 februari 1968 van de eerst kamer van de nederlandstalige gemengde raad van beroep de voorwaarden waarin eiser in de «klinieken F.O.B.» van november 1966 tot en met oktober 1967 had gewerk omstandig werden uiteengezet, meer bepaald met aanduiding van de door eiser geleverde prestaties en van de door eiser ontvangen honoraria en, voor het uitbatingjaar 1967 met aanduiding van de verdeling aan inkomsten tussen de geneesheren enerzijds, en de administratie aan de «klinieken F.O.B.», anderzijds, en van de bestemming van de aan gezegde administratie toegekende bedragen, zodat, in tegenstrijd met wat de sententie verklaart, alle essentiële elementen van het kontrakt in de uitvoering waar aan eiser zijn werkzaamheden heeft uitgeoefend, in gezegde nota medegedeeld werden, en zodat de sententie de bewijskracht miskent welke door voormelde artikelen

van het Burgerlijk Wetboek aan gezegde nota wordt gehecht,

en derde onderdeel, de sententie nalaat te antwoorden op de brief op 17 september 1968 door de raadsman van eiser aan de gemengde raad gericht, waarin gezegd werd dat de patiënten het honorariumsysteem, dat van toepassing is in de F.O.B. klinieken kenden of in alle geval zouden moeten kennen, dat, om desbetreffend alle twijfel uit te sluiten, eiser niet beter vroeg dan deze regeling in verband met de honoraria aan te plakken aan de ingang van de F.O.B. klinieken of op gelijk welke andere geschikte plaats, zodat iedereen ze zou kunnen lezen, en dat eiser dit reeds vroeger had willen doen maar wenste voorafgaandelijk de goedkeuring te bekomen van de Raad, opdat later desbetreffend geen verwijten zouden geformuleerd worden, zodat de sententie niet naar het voorschrift van artikel 97 van de Grondwet is gemotiveerd :

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat de beslissing vaststelt dat in de F.O.B. klinieken omnipractici en specialisten werkzaam zijn, dat aan ieder geneesheer een zelfde honorarium per uur prestatie toegekend wordt, dat het niet volstaat te wijzen op het groot aantal practici die in de F.O.B. bedrijvig zijn om eruit af te leiden dat zij hun praktijken in groepsverband uitoefenen en dat, bij afwezigheid van groepsverband in de beoefening van de praktijken, een eenvormige verdeling van de erelonen in verhouding tot het aantal uren prestaties, bij wijze van poolsysteem, deontologisch niet aanvaardbaar is ;

Overwegende dat die motivering aan de vereisten van artikel 97 van de Grondwet beantwoordt ;

Wat het tweede onderdeel betreft :

Overwegende dat de beslissing geenszins de bewijskracht van de door eiser neergelegde nota miskent door te oordelen dat de in die nota vermelde gegevens niet kunnen gelijkgesteld worden met de overlegging van kontrakten waaruit respectieve rechten en verplichtingen zouden blijken ;

Wat het derde onderdeel betreft :

Overwegende dat, na beslist te hebben dat de verdeling van de honoraria ten aanzien van de plichtenleer niet verantwoord was, de beslissing niet meer moest nagaan of die verdeling aan de patiënten bekend was ;

Dat het middel in geen enkel van zijn onderdelen kan aangenomen worden ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;
Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 28 mei 1970.

Voorzitter : M. Valentin.

Raadsheer-verslaggever : M. Perrichon.

Advocaat-generaal : M. Charles.

Handelshuur. — Verkrijging van het onroerend goed door een kapitaalvennootschap. — In het contract bedongen recht van uitzetting. — Art. 12 handelshuurwet. — Opzegging voor eigen gebruik. — Art. 17 niet toepasselijk.

Art. 12 handelshuurwet doelt op een afzonderlijke regeling van de uitoefening van het recht tot uitzetting door

de verkrijger van het gehuurde goed, met dit recht te beperken tot de gevallen vermeld sub 1°, 2°, 3° en 4° in art. 16, I, wanneer namelijk de lopende huurovereenkomst dit recht voorbehoudt. De wetgever heeft niet zijn wil te kennen gegeven om op het geval van de vervreemding van het gehuurde goed dat het voorwerp is van de afzonderlijke bepaling van art. 12, de beperking toe te passen die bepaald is in art. 17, waarin slechts bedoeld is de weigering van hernieuwing van de huur, bepaald in art. 16, I, 1°.

Falque e.a. t./ Gemeentekrediet van België.

Gelet op het bestreden vonnis, op 30 juni 1969 door de Rechtbank van eerste aanleg te Namen in beroep gewezen:

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 12, 16, inzonderheid 16, I, 1°, 17 van de wet van 30 april 1951 op de handelshuur tot bescherming van de handelszaken, afdeling IIbis hoofdstuk II boek III, titel VIII van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet, doordat het bestreden vonnis bij bevestiging van het beroepen vonnis, voor de datum van 30 april 1968 goed en geldig verklaart de opzegging op 27 april 1967 aan de eiser met betrekking tot het handelshuis gelegen te Namen, rue de Marchovelette 1, betekend, door verweester, die van dit pand eigenares geworden was en die aan de eisers haar voornemen heeft te kennen gegeven een agentschap op te richten in de gehuurde lokalen, op grond dat de wetgever een onderscheid maakt tussen het geval van de overdracht van het gehuurde goed, waarin de opzegging op geldige wijze kan gegeven worden zonder andere beperking met het oog op een persoonlijk gebruik van de gehuurde plaatsen, en het geval van weigering van hernieuwing van de huur, waarin de opzegging door een kapitaalvennootschap slechts mag gegeven worden om er de hoofdzetel op te richten ; hier het eerste geval bedoeld is ; bovendien de in artikel 16 bedoelde « gevallen » strikt moeten uitgelegd worden ; deze gevallen of een van hen niet mogen uitgeberid worden tot de bijzondere voorwaarden die artikel 17 niet stelt voor het geval van overdracht van het gehuurde goed, maar alleen voor de weigering van hernieuwing zoals uitdrukkelijk in genoemd artikel 17 bepaald is,

terwijl artikel 17 van de wet op de handelshuur slechts een omschrijving is van het begrip « persoonlijk gebruik » dat het voor de kapitaalvennootschappen, mogelijk maakt de hernieuwing van een handelshuur te weigeren, zoals voorzien in artikel 16, I, 1° ; dat voor de kapitaalvennootschappen het « persoonlijk gebruik » van het verhuurde goed, dat in 1° van genoemd artikel 16, I vermeld wordt en dat het voor de verkrijger van het verhuurde goed mogelijk maakt de huurder uit het goed te zetten met een opzeggingspermijn van één jaar de overbrenging is van de hoofdzetel van deze vennootschap in de gehuurde lokalen of de uitbreiding van deze zetel indien hij in een naburig goed is gevestigd, en derhalve de verweester, een kapitaalvennootschap, niet gerechtigd was de eisers een opzegging te geven om in het aan laatstgenoemden verhuurde pand, dat zij aangekocht had, een agentschap op te richten, daar zulke installatie niet het geval is dat bedoeld wordt in artikel 16, I, 1°, van de wet op de handelshuur, noch een van de andere gevallen vermeld in 2°, 3° of 4° van paragraaf I van dit artikel ;

Overwegende dat uit de stukken die regelmatig aan het Hof zijn voorgelegd blijkt dat verweester een onroerend goed heeft verkregen dat door de eisers betrokken was krachtens een handelshuur ; dat verweester met gebruikmaking van het recht tot uitzetting dat door het huurcontract voorbehouden was voor het geval van vervreemding van het gehuurde goed, er een einde heeft willen aan

maken vóór de gestelde termijn met het oog op een persoonlijke ingebruikneming van het door haar aangekochte goed, zulks op grond van artikelen 12 en 16, I, 1° van de wet van 30 april 1951 op de handelshuur, en welk persoonlijk gebruik, door verweerster in dit geval ingeroepen, de door haar voorgenomen oprichting van een agentschap zijnde;

Overwegende dat de eisers stellen dat de door verweerster betekende opzegging niet rechtsgeldig was, daar de wil tot persoonlijk gebruik die laatstgenoemde een kapitaalvennootschap te kennen gegeven heeft, volgens hen de uitoefening van het recht tot uitzetting krachtens de voornoemde artikelen 12 en 16, I, 1°, niet wettelijk kan rechtvaardigen dan met het oog op een gebruikmaking in de zin van artikel 17 van de wet, dat wil zeggen om in de gehuurde lokalen de hoofdzetel van het bedrijf van verweerster over te brengen of om de hoofdzetel van het bedrijf uit te breiden indien hij in een naburig goed is gevestigd;

Overwegende dat enerzijds, uit de tekst en uit het zinsverband van artikel 17, ingevoegd in paragraaf 7 van de wet betreffende « het recht op hernieuwing van de huur », voortvloeit dat deze bepaling enkel en alleen een beperkte betekenis wil geven aan het begrip « persoonlijk gebruik » van het verhuurde goed, dat in de zin van artikel 16, I, 1° vervat in dezelfde paragraaf, als verantwoording kan dienen voor de weigering van hernieuwing wanneer de verhuurder die deze reden inroept, een kapitaalvennootschap is; dat, onder voorbehoud van deze beperking, zulke vennootschap zich, om de hernieuwing van de huur te weigeren, zoals elke andere verhuurder, kan beroepen op het geheel van de bepalingen van artikel 16; dat hieruit is af te leiden dat de beperkende bepaling van artikel 17 strikt moet uitgelegd worden;

Overwegende anderzijds, dat zowel uit in tekst als uit het ontstaan van artikel 12 — dat geen verwijzing naar artikel 17 bevat en dat paragraaf 6 van de wet uitmaakt, hetwelk paragraaf op onafhankelijke wijze handelt over « overdracht van het gehuurde goed » — dat deze bepaling doelt op afzonderlijke regeling van de uitoefening van het recht tot uitzetting door de verkrijger van het gehuurde goed, met dit recht te beperken tot de gevallen vermeld sub 1°, 2° 3° en 4° in artikel 16, I, wanneer namelijk, de lopende huurovereenkomst dit recht voorbehoudt; dat uit de parlementaire voorbereiding trouwens niet blijkt dat de wetgever zijn wil heeft te kennen gegeven om op het geval van de vervreemding van het gehuurde goed dat het voorwerp is van de afzonderlijke bepaling van artikel 12 de beperking te doen toepassen die bepaald is in artikel 17 waarin slechts bedoeld is de weigering van hernieuwing van de huur, bepaald in artikel 16, I, 1°;

Overwegende dat het vonnis derhalve een wettelijke verantwoording geeft voor de verwerping van het verweer dat de eisers hebben gevoerd tegen de rechtsvordering van verweerster;

Dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eisers in de kosten.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RAAD VAN STATE.

6e Kamer. — 3 maart 1970.

Voorzitter : A. Moureau.

Staatsraden : MM. Coyette en Holoye.

Substituut-auditeur-generaal : M. Coolen.

Advokaten : Mr. Denys en Lambert.

Geschil herstelvergoeding. — Buitengewone schade. — Ontvankelijkheid.

Wanneer de verzoeker nagelaten heeft de nietigverklaring te vorderen van de handeling die hem nadeel berokkent, staat zulks de ontvankelijkheid van de aanvraag om vergoeding niet in de weg wanneer hij niet betoogt dat die handeling onwettig is en dat die onwettigheid oorzaak zou zijn geweest van de beweerdte schade.

Een aanvraag om een bijkomende vergoeding is niet ontvankelijk wanneer zij niet geformuleerd is in het aan de administratie gezonden voorafgaand verzoekschrift.

Wanneer de beneficiant van een private spoor aansluiting bij het verkrijgen van de vergunning om de aansluiting te exploiteren de verbintenis heeft aangegaan om in ieder geval de kosten voor sloping van de aansluiting op zich te nemen, heeft hij vrijwillig het risico aanvaard van de schade verbonden aan de mogelijke intrekking van de vergunning. De door die intrekking veroorzaakte schade is dus niet buitengewoon in de zin van artikel 7 par. 1 van de wet van 23 december 1946.

Gesteld zelfs dat de beslissing tot intrekking van de vergunning onverbrekkelijk deel zou uitmaken van de maatregelen met het oog op het aanleggen van een autoweg, en dus ook van de verbouwingen in de buurt van verzoekers fabriek en werven, zou de verzoeker dan nog alleen kunnen beweren dat de gelijkheid van de openbare lasten verbroken is als zijn eigendom zijn bestemming verloren had tengevolge van de beslissing die, door het intrekken van de vergunning, de even vermelde maatregelen te zijnen opzichte heeft verwezenlijkt.

Terzake is zulks niet het geval o.m. omdat de verzoeker zich gedurende een hele tijd alleen over de waardevermindering heeft beklagd en hij zelf toegeeft dat hij van de aansluiting schaars gebruik maakte.

P.V.B.A. Fixolite t/ de eBlgische staat (Minister van Verkeerswezen en Minister van Openbare Werken).

Advies n° 13.995.

Gezien het op 30 september 1967 ingediend verzoekschrift, waarbij de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid Fixolite een gunstig advies vraagt ter zake van de toekenning van een vergoeding van een miljoen tweehonderd vijftigduizend frank tot herstel van de buitengewone schade die zij geleden heeft als gevolg van de afschaffing van een spoor aansluiting die haar installaties verbindt met het station van Thiméon, welk verzoekschrift gericht is tegen de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Verkeerswezen;

Overwegende dat verzoekster, bij ministerieel besluit van 6 april 1959, van de Minister van Verkeerswezen verkregen heeft dat de vergunning tot het exploiteren van de spoor aansluiting tussen de installaties van de naamloze vennootschap « Les Laminoirs de Thiméon » en het station van Thiméon op haar naam werd overgedragen; dat het ministerieel besluit bepaalde dat de spoor aansluiting zou worden geëxploiteerd overeenkomstig de algemene voorwaarden, vastgesteld in de bij dat besluit gevoegde bijlage C.F.C. 162 B; dat artikel 17 van die bijlage bepaalt : « Het hoofd van het departement tot

wiens bevoegdheid de spoorwegen behoren, behoudt zich het recht voor, de dienst van de aansluiting tijdelijk te schorsen en zelfs voorgoed af te schaffen zonder dat de verzoeker daarvoor op enige vergoeding aanspraak kan maken»; dat verzoekster daarenboven op 20 mei 1960 een akte heeft ondertekend tot vernietiging en vervanging van die welke de naamloze vennootschap «Les Laminiers de Thiméon» op 10 april 1948 ondertekend had, alsook van een wijzigingsclausule van 16 oktober 1948, door welke akte zij zich ertoe verbond zich te gedragen naar de algemene voorwaarden van de nota V 541 en naar een aantal, in die verbintenis bepaalde bijzondere voorwaarden; dat artikel 3 van die nota V 541, die door de gemachtigde van verzoekster ondertekend is, onder meer bepaalt: «In ieder geval zal de aangeslotene alle kosten voor het slopen van de aansluiting op zich nemen»;

Overwegende dat de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen op 22 juni 1964 aan de Minister van Verkeerswezen heeft voorgesteld het vergunningsbesluit in te trekken onder aanvoering dat: «het verkeer op die aansluiting ronduit onbeduidend is en een toename ervan niet te verwachten is»; dat de Minister op 20 juli 1964, met ingang van dezelfde dag, het eerderevermelde besluit van 6 april 1959 heeft ingetrokken; dat het besluit is vastgesteld onder verwijzing naar de brief van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen van 22 juni 1964 waarbij de intrekking van het vergunningsbesluit werd gevraagd;

Overwegende dat het Wegenfonds op 29 juli 1964 in een schrijven aan de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen heeft uiteengezet dat in het bestaande project van de Waalse autoweg een groot viaduct was voorzien op de kruising van de spoorlijn nr 119, ter hoogte van het station van Thiméon, dat die lijn, die nog alleen diende om af en toe een goederenwagen aan te voeren, anderzijds op het net was aangesloten aan de kant van Gosselies en doodliep aan het station, juist aan de overkant van de autoweg; dat het Fonds erop wees dat het een aanzienlijke besparing op de kostprijs van het geplande viaduct zou betekenen als het eindpunt van de spoorlijn tegen de autoweg kon worden gebracht zonder deze te overschrijden, nu trouwens ook het vroegere rangeerterrein zich daar bevond en de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen «reeds besloten had die aansluiting met de werkhuizen Fixolite af te schaffen»; dat het voorstel van het Wegenfonds erop gericht was slechts een gewone brug over de provincieweg Nijvel-Gosselies in plaats van een viaduct te bouwen; dat de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen in een brief van 28 september 1964 gunstig heeft gereageerd op de aanvraag van het Wegenfonds;

Overwegende dat verzoekster op 11 juli 1967 zowel aan de Minister van Verkeerswezen als aan de Minister van Openbare Werken het voorafgaand verzoekschrift om vergoeding, bedoeld in artikel 7, § 1, tweede lid, van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State, heeft gezonden; dat zij in die verzoekschriften doet gelden dat de afschaffing het rechtstreeks gevolg lijkt te zijn van het aanleggen van de Waalse autoweg en dat ertoe besloten lijkt te zijn om te ontkomen aan de uitgaven voor een doorgang van de aansluiting onder de brug die het mogelijk moet maken de weg Gosselies-Nijvel onder het niveau van de autoweg door te laten gaan, en dat zij anderzijds de enige benadeelde is, want dat de plannen de aansluiting tot aan de autoweg laten bestaan en de naburige aangelanden hun voordeel behouden; dat verzoekster de door haar te dragen schade in totaal raamt op 1.250.000 frank, namelijk:

— wegnemen van de sporen en opnieuw in orde brengen van de wegen en werven van de fabriek: 250.000 frank,

— Waardevermindering: 1.000.000 frank;

Overwegende dat de Minister van Verkeerswezen het verzoek van 11 juli 1967 op 3 augustus 1967 heeft afgewezen op grond van artikel 17 van de bijlage C.F.C. 162 B van het eerderevermelde ministerieel besluit van 6 april 1959; dat de administrateur-generaal van het Wegenfonds op 5 februari 1968, namens het departement van Openbare Werken, het voorafgaand verzoekschrift heeft afgewezen «aangezien de industriële aansluitingen door de N.M.B.S. slechts tot wederopzeggens toe waren toegestaan»;

Overwegende dat verzoekster in haar verzoekschriften aan de Raad van State beweert, dat zij de enige is wier spoor aansluiting in het station van Thiméon wordt afgeschaft, ten gevolge van de aanleg van de Waalse autoweg, die aan de basis schijnt te liggen van het afschaffingsbesluit, dat volgens haar dus tot doel heeft of zou hebben een zeer aanzienlijke besparing te doen op de kostprijs van een kunstwerk; dat zij oordelend dat zij opgeofferd is in het belang van de gemeenschap en een buitengewone schade heeft geleden aangezien de gelijkheid van de lasten wordt verbroken, haar eis in rechte grondt niet alleen op de schending van dat beginsel maar ook op het offer dat zij in dat belang heeft gebracht;

Overwegende dat de Minister van Verkeerswezen betoogt dat de eis niet gegrond is want dat het intrekingsbesluit, dat ervan uitgaat dat het verkeer op de aansluiting onbeduidend is, definitief geworden is omdat de nietigverklaring ervan niet binnen de wettelijke termijnen is gevorderd, zodat de echtheid van het in dat besluit aangevoerde motief niet meer in het geding kan worden gebracht, dat de schade welke verzoekster mocht hebben geleden dus niet meer onderzocht kan worden onder de voorwaarden welke zij aanhaalt, maar alleen in het kader van de voorwaarden waaronder de inmiddels ingetrokken vergunning is verleend en inzonderheid van het bepaalde in artikel 17, eerste lid, van de bijlage C.F.C. 162 B, dat verzoekster door het ondertekenen van die voorwaarde vrijwillig het risico van de zagezegde geleden schade heeft aanvaard en dat deze dus niet buitengewoon is in de zin van artikel 7, §1, van de wet van 23 december 1946;

Overwegende dat de Minister van Openbare Werken verklaart dat het intrekingsbesluit vastgesteld is zonder dat hij het mede-opgesteld of -ondertekend heeft, dat het betoog van verzoekster feitelijke grond mist waar het stelt dat de afschaffing van de aansluiting het rechtstreeks gevolg «lijkt» te zijn van het aanleggen van de Waalse autoweg en «lijkt» te zijn beslist om te ontkomen aan uitgaven voor een doorgang van de aansluiting onder de brug, dat uit het dossier immers blijkt dat het Wegenfonds eerst na 20 juli 1964 aan de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen heeft gevraagd het eindpunt van de spoorlijn naar deze kant van de autoweg te verleggen; dat de Minister van Openbare Werken derhalve vraagt om buiten de zaak te worden gesteld en eraan toevoegt dat de eis, aangezien de vergunning in wezen precieër is, niet gegrond is;

Overwegende dat verzoekster zomin in haar memorie van wederantwoord als in haar laatste memorie betwist, dat het verkeer op de aansluiting onbeduidend was; dat zij nochtans de bewering betwist die voorkomt in de brief van 22 juni 1964 van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen, waarnaar het ministerieel besluit van 20 juli 1964 verwijst, als zou geen toename van dat verkeer te verwachten zijn; dat zij in dat opzicht doet gelden dat haar bedrijf behoefte heeft aan grote hoeveelheden houtspaanders, die, als zij met gebruikmaking van recente procédés door zuiging worden geladen, los vervoerd kunnen worden per spoor, hetgeen een besparing van vierhonderd frank per ton zou opleveren in vergelijking met de kosten van vervoer in zakken over de

weg; dat zij derhalve concludeert dat de gevraagde vergoeding daardoor met ten minste vijfhonderdduizend frank verhoogd moet worden; dat zij in haar laatste memorie verklaart geenszins kritiek uit te oefenen op de wettigheid of ook maar op de opportuniteit van de intrekking van de vergunning, maar erop wijst dat zij van alle ondernemingen die van de aansluiting van Thiméon gebruik maken de enige is geweest, die in het belang van de gemeenschap de last van het verwerkelijkt risico moet dragen, met het gevolg, volgens haar, dat haar gronden hun nijverheidsbestemming verloren hebben, aangezien de aansluiting of de kans op aansluiting op het spoor een wezenlijk bestanddeel van een zodanige bestemming is;

Overwegende dat het feit dat verzoekster nagelaten heeft de nietigverklaring van het ministerieel besluit van 20 juli 1964 te vorderen, de ontvankelijkheid van de aanvraag om vergoeding niet in de weg staat, nu zij niet betoogt dat het besluit onwettig is en dat die onwettigheid oorzaak zou zijn geweest van de beweerde schade;

Overwegende echter dat de aanvraag om een bijkomende vergoeding van 500.000 frank wegens verhoging van de kosten voor vervoer van goederen die voor verzoeksters bedrijf dienstig zijn, niet geformuleerd is in de aan de ministers gezonden voorafgaande verzoekschriften en dus niet ontvankelijk is;

Overwegende dat de schade waarover verzoekster klaagt — kosten voor het wegnemen van de sporen en voor het opnieuw in orde brengen van de wegen en werven van de fabriek, waardevermindering van de fabriek — volgens haar eigen bewering ontegenzeggelijk als rechtstreekse oorzaak heeft de beslissing tot intrekking van de vergunning om de aansluiting te exploiteren; dat verzoekster echter een onverbrekkelijk verband ziet tussen die beslissing en de eerst ontworpen, daarna definitief vastgestelde maatregelen voor de aanleg van de Waalse autoweg in de omgeving van het station van Thiméon;

Overwegende dat de Minister, luidens artikel 17 van de bijlage C.F.C. 162 B, gevoegd bij het ministerieel besluit van 6 april 1959 dat de vergunning om de aansluiting te exploiteren aan verzoekster overdraagt, « zich het recht heeft voorbehouden om de dienst van de aansluiting voorgoed af te schaffen zonder dat de verzoeker daarvoor op enige vergoeding aanspraak kan maken »; dat de gemachtigde van verzoekster trouwens, door het ondertekenen van de eerdere vermelde nota V 541, de verbintenis heeft aangegaan om in ieder geval de kosten voor sloping van de aansluiting op zich te nemen; dat verzoekster derhalve vrijwillig het risico heeft aanvaard van de schade, verbonden aan een mogelijke intrekking van de vergunning; dat de schade onder die omstandigheden geen buitengewone schade is in de zin van artikel 7, § 1, van de wet van 23 december 1946;

Overwegende dat, gesteld zelfs dat de beslissing tot intrekking van de vergunning onverbrekkelijk deel zou uitmaken van de maatregelen met het oog op het aanleggen van de Waalse autoweg, en dus ook van de verbouwingen in de buurt van verzoeksters fabriek en werven, verzoekster dan nog alleen zou kunnen beweren dat de gelijkheid van de openbare lasten verbroken is in de zin van evengenoemd artikel 7, als haar eigendom zijn bestemming verloren had ten gevolge van de beslissing die, door het intrekken van de vergunning, de even vermelde maatregelen te haren opzichte heeft verwerkelijkt;

Overwegende dat geenszins vaststaat dat verzoeksters eigendom zijn nijverheidsbestemming heeft verloren ten gevolge van de intrekking van de vergunning; dat verzoekster immers eerst in haar laatste memorie op het bestaan van een zo erge schade heeft gewezen; dat zij zich in haar verzoekschriften, die lang na het besluit van 20 juli 1964 zijn ingediend, alleen over een waardevermindering heeft beklagd; dat zij zich tot staving daarvan beriep op een document « Plaatsopening », dat

echter het door haar opgegeven cijfer niet rechtvaardigt; dat het trouwens in dit geval niet duidelijk is welk verband er zou hebben bestaan tussen de dienst van de aansluiting en de nijverheidsbestemming van verzoeksters eigendom, aangezien niet betwist wordt dat zij van de aansluiting schaars gebruik maakte; dat derhalve en zonder dat bijkomende onderzoeksverrichtingen nodig zijn, niet blijkt dat tegen verzoekster een maatregel is getroffen die te haren opzichte de gelijkheid van de lasten ernstig heeft verbroken of haar in het belang van de gemeenschap een buitengewoon offer heeft gevraagd.

Is van advies :

Dat de aanvraag om vergoeding moet worden verworpen.

HOF VAN BEROEP TE GENT

Kamer van Inbeschuldigingstelling — 3 november 1970.

Voorzitter : M. Soenens.

Raadsheren : M.M. De Splenter en Soetaert.

Op. Min. : M. Cauwe.

Advocaat : Mr. J. De Budt.

Wet op het sociaal verweer. — Bevel tot internering. — Onmiddellijke uitvoering. — Staat van sociale gevaarlijkheid niet aanwezig. — Hervorming van de beslissing tot internering. — Onmiddellijke invrijheidstelling.

De beklagde was beschuldigd van haar kinderen verwaarloosd te hebben zodanig dat hun gezondheid in gevaar werd gebracht. Zij werd door de Raadkamer, ingevolge een psychiatrisch verslag, dat besloot tot een staat van ernstige geestesstoornis, geïnterneerd en de onmiddellijke uitvoering werd hiervan gelast.

Beklaagde tekende beroep aan. De Kamer van Inbeschuldigingstelling nam vooral in aanmerking dat de psychiater besloot tot een staat van geestesstoornis, bestaande uit een neurotische persoonlijkheid en een psychopatische gedragslijn, en dat de toestand van zwakzinnigheid ernstig was, op grond van het feit dat de afwijkingen ontstonden op een debiele bodem.

De Kamer van Inbeschuldigingstelling neemt in aanmerking dat de beklagde bij haar echtgenoot die een dronkaard was en die de kinderen mishandelde, geen enkele steun vond en deze ook nergens anders kon vinden, zodat ze zich volkomen passief heeft laten gaan.

Daar de verdachte, buiten de ten laste gelegde feiten van kinderverwaarlozing, zich nooit aan andere strafbare feiten heeft schuldig gemaakt en de kinderen thans geplaatst waren, meent de Kamer van Inbeschuldigingstelling dat de verdachte niet meer in een staat van sociale gevaarlijkheid verkeert, hervormt het bevel van de Raadkamer en beveelt de invrijheidstelling van verdachte.

O.M. t./ Delahousse Simone.

Vordering van de Procureur-Generaal

De Procureur-generaal bij het Hof van beroep te Gent, Gezien de stukken van de strafrechtspleging ten laste van :

Delahousse Simone, Raymonde, Juliette, Marie, zonder beroep, geboren te Gent op 13 juli 1947 gehuisvest te Ledeberg, Jozef Vervaenestraat nr. 90.

Verdacht van : te Ledeberg tussen einde april 1970 en 6 juli 1970,

alsaders, om het wanbedrijf te hebben uitgevoerd of aan de uitvoering rechtstreeks medegewerkt te hebben of om door enige daad tot de uitvoering zodanige hulp verleend te hebben dat zonder haar bijstand, het wanbedrijf niet had kunnen gepleegd worden,

als wettige moeder, kinderen beneden de volle leeftijd van zestien jaar of personen die uit hoofde van hun lichaams- of geestestoestand niet bij machte waren om in hun onderhoud te voorzien met name:

Uyttendaele Leopold, geboren op 1 juli 1967,

Uyttendaele Gustaaf, geboren op 25 juni 1968,

Uyttendaele Serge, geboren op 17 augustus 1965,

opzettelijk voedsel of verzorging te hebben onthouden, zodanig dat hun gezondheid in gevaar werd gebracht.

Gezien de beschikking uitgesproken ter openbare zitting door de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg te Gent op 5 oktober 1970 waarbij:

1) vastgesteld werd dat de verdachte (de) hierboven omschreven feit(en) gepleegd heeft;

2) vastgesteld werd dat de verdachte op het ogenblik van het (de) feit(en) in een van de bij artikel 1 van de wet van 1 juli 1964 voorziene staten verkeerde, namelijk dat zij in een ernstige staat van geestesstoornis verkeerde die haar ongeschikt maakte tot het controleren van heer daden en thans nog in dezelfde staat verkeert;

3) vastgesteld werd dat verdachte thans nog gevaar oplevert voor de maatschappij;

4) de onmiddellijke internering van de verdachte gelast werd;

5) bevolen werd dat, in afwachting dat de commissie tot bescherming van de maatschappij de inrichting aanwijst waar voormelde internering zal plaats vinden, deze voorlopig zal plaats hebben in de psychiatrische afdeling van de gevangenis te Gent;

6) de verdachte veroordeeld werd tot de kosten;

Gezien het hoger beroep door voornoemde verdachte ingesteld tegen voormelde beschikking op 5 oktober 1970;

Overwegende dat dit hoger beroep ontvankelijk is doch niet gegrond;

Overwegende immers dat uit het gerechtelijk strafonderzoek gebleken is dat verdachte (de) hierboven omschreven feit(en) werkelijk heeft gepleegd; dat (deze) feit(en) strafbaar (zijn) met correctionele straffen;

Overwegende bovendien dat de verdachte op het ogenblik van de feiten in een ernstige staat van geestesstoornis en van zwakzinnigheid verkeerde, die haar ongeschikt maakte tot het controleren van haar daad; dat tevens vaststaat dat zij zich nog steeds in dezelfde staat bevindt en gevaar oplevert voor de maatschappij;

Gelet op artt. 1, 7, 8, 9, 11, 14 - lid 5, 28 en 31 van de wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en gewoontemisdadigers, het K.B. van 28 augustus 1964, artt. 13 en 24 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik van de talen in gerechtszaken; artt. 203, 203 bis, 211 en 223 van het Wetboek van Strafvordering;

Vordert,

dat het aan het Hof, Kamer van Inbeschuldigingstelling behage, uitspraak doende in openbare zitting, na te hebben vastgesteld dat verdachte bijgestaan werd door een advocaat door haar gekozen of desgevallend door de Voorzitter ambtshalve aangesteld, en dat verdachte en haar raadsman minstens tien dagen vooraf van dag en uur van de verschijning vóór het Hof werden verwittigd terwijl het dossier gedurende hetzelfde tijdstip ter griffie te hunner beschikking werd gesteld;

Het hoger beroep van de verdachte ontvankelijk doch niet gegrond te verklaren; dienvolgens op grond van de bēwēgredenen en wetsbepalingen erin vermeld, en deze hierboven aangehaald, de bestreden beschikking te bevestigen en verdachte te verwijzen in de kosten van beide aanleggen.

Arrest.

Gelet op de beschikking van de Raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg te Gent dd. 5 oktober 1970, waarbij onder meer:

— de onmiddellijke internering van de verdachte Delahousse Simone, voornoemd, gelast werd, met bevel dat, in afwachting dat de commissie tot bescherming van de maatschappij de inrichting aanwijst waar voormelde internering zal plaats vinden, deze voorlopig zal plaats hebben in de psychiatrische afdeling van de gevangenis te Gent;

— de verdachte veroordeeld werd in de kosten tot dan bgroot op vierduizend tweehonderd en twaalf frank;

Gelet op het hoger beroep door voornoemde verdachte ingesteld tegen voormelde beschikking op 5 oktober 1970;

Gelet op de schriftelijke vordering van de heer Procureur-generaal dd. 9 oktober 1970;

Gehoord de heer Cauwe, Substituut-procureur-generaal, in zijn vordering;

Gehoord de verdachte in haar middelen van verdediging bijgestaan door haar raadsman Meester Johan De Budt, advocaat te Gent;

—dit alles in het Nederlands;

Overwegende dat de verdachte en haar raadslieden Meesters Guido Rammelaere, advocaat te Gent, en Meester Johan De Budt, advocaat te Gent, minstens tien dagen vooraf van dag en uur van verschijning vóór het Hof, Kamer van inbeschuldigingstelling, werden verwittigd, terwijl het dossier gedurende hetzelfde tijdstip te hunner beschikking werd gesteld ter griffie;

Overwegende dat het hoger beroep van de verdachte tijdig en geldig werd ingesteld;

Overwegende dat uit het onderzoek blijkt dat verdachte de ten laste gelegde feiten gepleegd heeft;

Overwegende dat de deskundige-psychiater bij verdachte volgende afwijkingen vaststelde: een zwak ontwikkeld geheugen, een zeer beperkt redeneringsvermogen, een zeer dysharmonische ontwikkeling van de verstandelijke mogelijkheden (I. Q. 67), een zeer gebrekkige aanpassing van het leven van alledag, een ontoereikende wilsfunctie, een uitgesproken infantilisme van neurotische oorsprong, een door erfelijke belasting bepaalde psychopathisch gedragspatroon en een neurotisch gestructureerde persoonlijkheid; dat hij anderdeels vaststelde dat verdachte een normaal bewustzijn heeft, voldoende aandacht, normale waarneming en gedachtengang, geen afwijkingen op het gebied van het handelen buiten een neiging tot impulsief handelen en het zich laten medeslepen door hare gevoelens; dat de psychiater vaststelt dat zij «niet kan aansprakelijk gesteld worden voor haar daden, zeker niet in de omstandigheden waarin zij leefde en waarin zij elke hulp van haar echtgenoot moest ontberen»;

Dat hij besluit dat verdachte verkeert «in een staat van geestesstoornis, namelijk een neurotische persoonlijkheid en een psychopatische gedragslijn, en ook in een toestand van zwakzinnigheid, namelijk debiliteit; dat hij verder preciseerd dat deze geestesstoornis, als ernstig moet beschouwd worden «op grond van het feit dat zij (de afwijkingen) ontstonden op een debiele bodem»;

Overwegende dat, waar de deskundige op grond van deze gegevens besluit dat de ernstige staat van geestesstoornis verdachte ongeschikt maakt tot het controleren van haar daden, — en dit besluit niet door positieve gegevens tegengesproken wordt, — er nog dient onderzocht te worden of verdachte thans in een staat van sociale gevaarlijkheid verkeert;

Overwegende dat de echtgenoot van verdachte regelmatig dronk, de kinderen sloeg en, buiten verwijten aan verdachte voor haar slordigheid, zelf hoegenaamd niets voor zijn kinderen deed;

Dat de politiecommissaris de indruk heeft dat verdachte wel beseftte dat de kinderen onder haar gedrag leden « doch geen steun vindend bij haar man en niet de gewenste steun vindend noch bij het A.Z., noch bij de Neuro-psychiatrische Dienst, noch bij het Jeugdbeschermingscomité, noch bij de politie, noch bij de jeugdbescherming, zich heeft laten gaan » (St. 4);

Overwegende dat verdachte, buiten de ten laste gelegde feiten van kinderverwaarlozing, zich nog aan geen andere strafbare feiten schuldig gemaakt heeft; dat zij evenmin andere op sociaal gebied afwijkende gedragingen vertoond heeft; dat de kinderen thans geplaatst zijn;

Overwegende dat aldus, wanneer de bevindingen van de psychiater getoetst worden aan de gegevens van het strafrechtelijk onderzoek, het blijkt dat verdachte thans niet in een staat van sociale gevaarlijkheid verkeert;

Om deze redenen :

Het Hof, Kamer van inbeschuldigingstelling,

Gelet op artikelen 203, 203 bis, 211, 223 van het Wetboek van Strafvordering; de artikelen 13 en 24 van de Wet van 15 juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken;

Ontvangt het hoger beroep; verklaart het gegrond;

Doet de bestreden beslissing te niet; opnieuw wijzende: Beveelt de invrijheidsstelling van verdachte.

Laat de kosten van beide aanleggen, gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie, ten laste van de Staat.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

12e Kamer. — 17 maart 1969.

Voorzitter M. Van Bael.

Rechters: MM. Wijns en Van de Velde.

Advocaten: Mrs. van Isacker en Orfinger-Karlin
loco Kirschen.

Auteursrecht. — Conventie van Bern. — Minimum bescherming. — Beschermingsduur. — Toepassing van de Belgische wet, indien ze voordeliger is. — Vreemdelingen.

Van het toneelstuk « Le Réveillon », werk van de Fransen Halévy en Meilhac, werd door de Oostenrijkers Haffner en Genée het libretto voor de operette « Die Fledermaus » geadapteerd en Johan Strauss jr. componeerde de muziek. Eiseres op wie alle rechten van die vijf auteurs zijn overgegaan vordert van een Belgische schouwburg auteursrechten in verband met opvoeringen van de operette in de loop van 1968.

De Conventie van Bern werd gesloten met het oog op een minimum bescherming. Voor zijn werk mag de vreemde auteur (of zijn rechthebbenden) in een ander land van de Unie dan het land van oorsprong van het werk, aanspraak maken op de ruimere bescherming die dat ander land biedt.

In België wordt de beschermingsduur van een werk bepaald op 60 jaar na de dood van de auteur of van de langstlevende van zijn medewerkers, en de vreemdeling geniet dezelfde rechten als de Belgen, voor zover aan de Belgen een gelijkaardige bescherming toegekend wordt in het land van de vreemdeling (wetten van 22 maart 1886 en 25 juni 1921).

De operette « Die Fledermaus » is het occasioneel collaboratiewerk van de vijf voornoemde auteurs en is qua collaboratie onverdeelbaar. Daar Halévy, de langstlevende, in 1908 overleden is en daar de Franse wet ook voor

de vreemdelingen een beschermingsduur van 62 jaar bepaalt, blijven zijn rechten en die van zijn rechtsopvolgers gehandhaafd tot 31 december 1968.

Ada Chavannes e.a. t./Koninklijke Muntchouwburg.

Overwegende dat de vordering ertoe strekt :

— te horen bevelen dat verweerster aan aanleggers de recetten zou bekend maken in verband met de opvoeringen van « Die Fledermaus » in de loop van 1968;

— verweerster te horen veroordelen in betaling aan aanleggers, der rechten verschuldigd voor de uitvoeringen van « Die Fledermaus » hetzij de som van (voorlopig geschat) 121.694 fr. te vermeerderen of te verminderen in de loop van het geding, meer bepaaldelijk na bekendmaking der recetten in de loop van 1968 ontvangen;

— verweerster insgelijks te horen veroordelen om aan tweede aanlegster, bij wijze van schadeloosstelling, provisioneel en onder voorbehoud van alle verdere vordering, binnen of buiten het geding, te betalen de som van 1 fr., te vermeerderen of te verminderen in de loop van het geding;

— verweerster insgelijks te horen veroordelen tot de vergoedende intresten, zoniet de verwijlinteressen, op de te veroordelen bedragen, te lopen vanaf de dag dat zij verschuldigd waren, tot de dag der betekening der dagvaarding, en tot de gerechtelijke interesten nadien;

— verweerster daarenboven te horen veroordelen tot de kosten van het geding; dit alles bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling;

Overwegende dat, overeenkomstig de termen der dagvaarding, Henri Meilhac (overleden te Parijs op 6 juli 1897) en Ludovic Halévy (overleden te Parijs op 7 mei 1908) de auteurs zijn van het toneelwerk « Le Réveillon »; dat van dit werk een libretto geadapteerd werd voor de operette « Die Fledermaus » door de librettisten Carl Haffner (overleden te Wenen op 29 februari 1876) en Richard Genée (overleden te Baden bij Wenen op 15 juni 1896); dat de muziek van « Die Fledermaus » gekomponeerd werd door Johan Strauss jr. (overleden te Wenen op 3 juni 1899); dat in de loop der tijden, de rechten van Meilhac en Halévy door de erfgenamen van deze auteurs overgedragen werden aan Mw. Johan Strauss, weduwe van de komponist (notariële verklaring van Emile Delapalme, notaris te Parijs, dd. 5 september 1930, voor wat de rechten van Halévy betreft, en notariële verklaring van Claude Chavane, notaris te Parijs, dd. 13 juni 1932, voor wat de rechten van Meilhac betreft), welke op haar beurt deze rechten, samen met de rechten van Johan Strauss overliet aan haar erfgename, Mw. Ada Crespo de la Serna, eerste aanlegster; dat de rechten van Haffner en Genée, bij het voltrekken der adaptatievertaling, vergoed werden en in overdeeldheid overgenomen werden aan Meilhac, Halévy en Strauss, die ze ononderbroken en ongestoord hebben uitgeoefend tot ze in het bezit van Mw. Strauss werden verenigd; dat derhalve aldus eerste aanlegster de volheid der auteursrechten op de operette « Die Fledermaus » vertegenwoordigt;

Dat overigens aanleggers inroepen dat verweerster de operette « Die Fledermaus » in haar oorspronkelijke taal in de « Koninklijke Schouwburg » 11 maal heeft laten opvoeren in 1966 en 9 maal in 1968, dat de globale recetten voor 1966 de som van 1.216.947 fr. beliepen, waarvan aan aanleggers een bedrag van 10 %, hetzij 121.694 fr. toekomt, doch dat de globale recetten voor 1968 aan aanleggers, niet werden medegedeeld;

Dat deze laatsten tenslotte hun vordering in betaling der verschuldigde rechten gronden op de bepalingen van art. 5 en 38 der wet van 22 maart 1886 op de auteursrech-

ten, het enig artikel der wet van 25 juni 1921, en art. 7, al. 6 der wet van 26 juni 1948, krachtens dewelke het betrokken werk «Die Fledermaus» een beschermingsduur zou genieten van 60 jaar, te berekenen tot de 31e december volgend op het 60ste jaar na het overlijden van de langstlevende co-auteur, te weten Ludovic Halévy, overleden te Parijs op 7 mei 1908, derwijze dat het werk «Die Fledermaus» een bescherming zou genieten tot 31 december 1968;

Dat tweede aanlegster laat gelden dat zij geschaad werd in haar belangen van eksklusieve houder der reproductie- en opvoeringsrechten op «Die Fledermaus», om reden dat, tijdens de voornoemde opvoeringen, zonder haar nodige instemming, gebruik werd gemaakt van een in België niet geautoriseerd orkest-materiaal;

Overwegende dat de vordering als ontvankelijk voorkomt; dat trouwens de ontvankelijkheid ervan niet wordt betwist;

Overwegende dat verweerster, ter bestrijding van de ingestelde vordering tegenover eerste aanleggers laat gelden:

— dat de operette «Die Fledermaus», uitgevoerd, zoals ter zake, in haar oorspronkelijke taal, tzt. de Duitse taal, alhoewel afgeleid van het blijspel in de Franse taal «Le Réveillon» van Meilhac en Halévy, na de adaptatievertaling van Carl Haffner en Richard Genée, en met de muziek van Johan Strauss, uitgegroeid is tot een nieuwe zelfstandige kunstvorm;

— dat t.a.v. deze laatste, zowel bij toepassing van de Belgische wetgeving (wet van 22 maart 1886, art. 38), als van de Berner Overeenkomst, de bescherming zou worden beheerst door de «nationaliteit van het werk» d.w.z. door de wet van «het land van oorsprong», zijnde het land van de eerste publikatie of m.a.w. de Oostenrijkse wetgeving, vermits de eerste publikatie te Wenen gebeurde;

— dat de nationaliteit der medewerkers, inzonderheid deze der 2 franse medewerkers Meilhac en Halévy, zonder belang is, daar het werk een andere nationaliteit dan deze van de medewerkers heeft bekomen;

— en dat krachtens de Oostenrijkse wet, slechts een beschermingsduur van 57 jaar, d.w.z. tot 31 december 1965, moet worden toegepast;

Dat zij tegenover 2e aanlegster opwerpt dat dezer editiekontrakt tegenover haar een «res inter alios acta» uitmaakt, dat zij tegenover haar geen zakelijk recht kan inroepen, en dat in ieder geval, wegens het feit dat «Die Fledermaus» in het openbaar domein is gevallen, aan haar eventueel monopolie van reproductie een einde is gekomen;

Betreffende de vordering van eerste aanleggers:

Overwegende dat ter zake niet wordt betwist dat, indien de operette «Die Fledermaus» tijdens de beschouwde kwestieuze jaren nog niet in het publiek domein zou zijn gevallen, het 1ste aanlegster is die er de volheid der auteursrechten van vertegenwoordigt;

Dat waar partijen tegenstrijdig zijn omtrent de beschermingsduur van dit werk, tot 31 december 1968, volgens aanleggers, tot 31 december 1965, volgens verweerster, tegenstrijdigheid voortspruitend uit het feit dat volgens de eersten de nationale wet — en volgens verweerster de Berner Konventie moet worden toegepast, er voor alles aanleiding toe bestaat de toepasselijke wet te bepalen en vast te stellen;

Dat aldus in de hypothese dat, zoals verweerster het beweert, er toepassing zou moeten worden gedaan van de konventie van Bern, volgens dewelke de bescherming van vreemde literaire en artistieke werken, zoals «Die Fledermaus», wordt beheerst door de wet van het land van oorsprong, zijnde het land van de eerste publikatie,

of, zoals ter zake wordt beweerd, Oostenrijk, om reden dat aldaar, te Wenen, deze operette voor het eerst werd opgevoerd, en volgens welke wet een beschermingsduur van $50 + 7 = 57$ jaar moet worden toegepast na het overlijden van de langstlevende der onderscheiden auteurs, het onmiddellijk aan te merken en aan te stippen is dat verweerster in gebreke blijft aan te tonen dat het wel degelijk in Oostenrijk is geweest dat de publikatie voor het eerst zou zijn geschied, de term publikatie dienende te worden genomen in de zin van editie;

Dat inderdaad, in het kader der Berner Konventie er slechts van de beginselen van het land van oorsprong toepassing kan worden gedaan, voor zoverre en op voorwaarde dat er publikatie was in de zin van editie; dat immers art. 4/4 van deze konventie uitdrukkelijk bepaalt dat de vertoning van een dramatisch-, van een dramatisch-muzikaal werk, enz... geen publikatie uitmaakt;

Dat meteen moet worden vastgesteld dat bij gebreke vanwege verweerster het bewijs te leveren van de plaats der eerste publikatie in de zin zoals deze term wordt omschreven in de konventie, het van harentwege wel zeer vermetel is om zo maar meteen, overeenkomstig de Berner Konventie, de Oostenrijkse wet, van het land van oorsprong, toepasselijk te zeggen;

Dat trouwens in de veronderstelling dat zou kunnen worden aangenomen dat «Die Fledermaus» wel degelijk voor het eerst in Oostenrijk werd «gepubliceerd», deze omstandigheid desniettemaanstaande niet belet noch zou kunnen beletten dat de vreemde auteur — of dezes recht-hebbende(n) — in een land van de Berner Unie, ander dan het land van oorsprong, aanspraak zou kunnen maken op een gelijkaardige bescherming dan deze welke de autochtoon van dat land geniet (zie art. 4/1 der Berner Konventie);

Dat de auteur van vreemde oorsprong vanzelfsprekend van laatstgezegde aanspraak kan en zal gebruik maken indien hem door laatstbedoeld land een bredere bescherming wordt versterkt;

Overwegende dat het ten deze niet ernstig kan worden betwist dat de Berner Konventie tussen de toetredende landen slechts werd aangegaan met het oog op het konventioneel vastleggen van een minimum bescherming;

Dat dit beginsel, naast de reeds vermelde bepaling van art. 4/1 der Berner Konventie, daarenboven overduidelijk blijkt uit de bepalingen van dezer artikelen 19 en 4/2;

Dat deze bepalingen inderdaad omschrijven dat er voor de toetredende landen geen enkel beletsel bestaat om bij hun nationale wetgeving een ruimere bescherming dan deze vastgelegd in de konventie te voorzien en dit zowel voor de eigen burgers als voor de vreemdelingen;

Dat meteen uit dit beginsel voortvloeit dat indien in België, in een bepaald geval, een ruimere bescherming wordt verleend dan deze voorzien door de Berner Konventie, het duidelijk en onbetwistbaar is dat van de nationale wet toepassing kan worden gedaan, en deze toepassing kan en mag worden gevorderd;

Overwegende dat, zoals hiernavolgend zal worden beschouwd, er bij de nationale wet een ruimere bescherming wordt versterkt dan bij de Berner Konventie;

Dat inderdaad; overeenkomstig de bepalingen van de artikels 2 en 5 der wet van 22 maart 1886 en van het enig art. der wet van 25 juni 1921, een beschermingsduur bepaald wordt tot $(50 + 10) = 60$ jaar na de dood van de auteur of van de laatst overlevende der medewerkers, en ingesteld blijft voor de rechtsopvolgers derzelfde;

Dat overigens bij art. 38 der wet van 22 maart 1886 wordt voorzien dat de vreemdelingen in België dezelfde rechten genieten als de Belgen, voor zover aan de Belgen in het land van de vreemdeling een gelijkaardige bescherming wordt verzekerd;

Dat rekening gehouden met voormelde beschikking, er aanleiding toe bestaat na te gaan, enerzijds, welke de

nationaliteit is van de auteur welke in België de bescherming inroept, en, anderzijds, welke bescherming de Belgen in het land van deze vreemdeling genieten;

Dat hierbij nog in acht dient te worden genomen dat voormeld art. 38 der wet van 22 maart 1886 een vergelijking oplegt tussen de nationale wet met de wet van herkomst van de vreemdeling, maar niet met de wet van het land van oorsprong van het werk;

Overwegende dat niet wordt betwist dat de operette «Die Fledermaus» het okkasideel kollaboratiewerk is van de auteurs Henri Meilhac, Ludovic Halévy, Carl Haffner, Richard Genée en Johan Strauss jr., waarvan de eerste twee van Franse- en de overigen van Oostenrijkse nationaliteit waren; dat gezegd werk een okkaside kollaboratie is daar het ontstaan gaf aan een nieuwe creatie ingevolge de adaptatie van het Franse werk «Le Réveillon» van de hand van Meilhac en Halévy; dat meteen het werk qua kollaboratie onverdeelbaar is;

Dat de langstlevende van alle vermelde auteurs Ludovic Halévy was, overleden te Parijs in 1908, daar waar alle anderen overleden in de vorige eeuw;

Dat derhalve krachtens de bepalingen van art. 5 van de wet van 22 maart 1886 de beschermingsduur berekend en bepaald dient te worden volgens de overlijdensdatum van Halévy;

Overwegende anderzijds, dat door de Franse wetgeving (deze der nationaliteit van Halévy), te weten de wetten van 11 maart 1957 (art. 21), 3 februari 1919 (art. 1) en 21 september 1951 (art. 1), voor een werk zoals «Die Fledermaus» een beschermingsduur van $(50 + 4 + 8) = 62$ jaar wordt ingesteld; dat zij geen onderscheid maakt tussen de Franse staatsburgers en de vreemdelingen;

Dat daaruit voortvloeit, mede bij toepassing van de regel der meest restrictieve der twee wetten, te weten de Franse en Belgische, dat de Franse wet aan de Belgen in Frankrijk een beschermingsduur verleent van minstens 60 jaar;

Dat, bij toepassing van voormeld art. 38 van de wet van 22 maart 1886, voormelde toestand voor gevolg heeft dat de Franse auteur — of zijn rechthebbende(n) — in België een beschermingsduur van 60 jaar kan inroepen;

Overwegende dat voorgaande beschouwingen kennelijk in het licht stellen dat de beslechting van onderhavig geschil niet uitsluitend dient te geschieden in functie van de Berner Konventie, maar dat er daarentegen toepassing kan en mag worden gedaan — en aanleggers alleszins gerechtigd zijn deze toepassing te vorderen — van de Belgische wetgeving welke een ruimere bescherming verstrekt dan voormelde konventie;

Dat uit dezelfde beschouwingen eveneens blijkt dat de rechten van Halévy op «Die Fledermaus», en meteen deze van zijn rechtsopvolgers, zijnde eerste verweerders, gehandhaafd bleven tot 31 december 1968;

Overwegende derhalve, dat de vordering gegrond is;

Betreffende de vordering van tweede aanlegster:

Overwegende dat de wet van 22 maart 1886 aan de auteur het monopolie van reproductie en opvoering van zijn werk verstrekt;

Dat waar de rechthebbers van «Die Fledermaus» dit monopolie aan tweede verweerster hebben overgedragen, wat niet wordt betwist, deze laatste gerechtigd is de gewraakte feiten als strijdend met haar belangen in te roepen en ten deze schadeloosstelling te eisen;

Dat derhalve ook deze vordering gegrond is.

*Om deze redenen,
De Rechtbank,*

Rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtzaken;

Alle andere met deze strijdige besluiten als niet gegrond en niet pertinent verwerpend;

Ontvangt de vordering;

Verklaart ze gegrond;

Beveelt verweerster aan eerste aanleggers de recetten bekend te maken in verband met de opvoeringen van «Die Fledermaus» in de loop van 1968;

Veroordeelt overigens verweerster aan eerste aanleggers, bij wijze van provisie, te betalen de som van 121.694 fr.;

Verleent anderzijds akte aan eerste aanleggers van het voorbehoud dat zij maken de hem desgevallend meer verschuldigde rechten voor de uitvoeringen van «Die Fledermaus» op te vorderen na bekendmaking der recetten in de loop van 1968 ontvangen;

Verwijst dienaangaande de zaak naar de partikuliere rol van deze kamer;

Veroordeelt verweerster aan 2de aanlegster, bij wijze van provisie, en ten titel van schadevergoeding, te betalen de som van 1 fr.;

Verleent overigens akte aan de 2de aanlegster van het voorbehoud dat zij maakt alle verdere vordering in te stellen binnen of buiten het huidige geding;

Veroordeelt verweerster daarenboven tot de vergoedende intresten sedert de respectieve data waarop de aanleggers toekomende bedragen verschuldigd waren, mede tot de gerechtelijke intresten en de kosten: 3.985 fr. voor aanleggers en 1.503 fr. voor verweerster;

Behoudens wat de kosten betreft, verklaart onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

NOOT. — Het arrest van het Hof van Beroep te Brussel van 10 maart 1970, waarbij vorenstaand vonnis is bevestigd, verscheen in het nummer van 15 november 1970, 511 v., met een noot van J. Corbet. De publikatie alsnog van het vonnis kwam ons wegens zijn voortreffelijke motivering verantwoord voor. In verband met de door de rechtbank en het Hof getroffen beslissing n.l. dat door vreemdelingen de Belgische wetten van 22 maart 1886 en 25 juni 1921 kunnen worden ingeroepen moge verwezen worden naar een vonnis van het Tribunal de Grande Instance van Parijs van 15 november 1968 (Revue Internationale des Droits d'Auteurs, 1969, 155; Revue critique de droit international privé, 1969, 670 v., met noot van A. François).

M.b.t. de bescherming van werken ontstaan uit kollaboratie en/of adaptatie, verg. o.m. van Isacker, de exploitatierechten van de auteurs 1963, nrs. 69W, 336, 367. Vermeldenswaard is ongetwijfeld dat naar aanleiding van dezelfde operette van Johan Strauss, geadapteerd naar het toneelwerk «Le Réveillon» van Meilhac en Halévy, reeds op 27 februari 1933 door de rechtbank (Kammergericht) te Berlijn beslist werd, dat de rechten van de in 1908 overleden Halévy beschermd waren (Poirier - Le droit d'auteur, 1936, nr. 633).

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Burgerlijke Rechtbank te Antwerpen

5e Kamer. — 20 november 1969.

Voorzitter: M. Carsau.

Openbaar Ministerie: M. Kinart.

Advocaten: Mrs. Van Isacker, Van Vliet loco Machiels
en Leemans loco Biltris.

Auteursrecht. — Schrijfster vertrouwt de uitgaven en de copyrights van haar werk toe aan een uitgever. — Interpretatie. — Vergoeding van de schade voor de schrijfster om haar rechten tegen de uitgevers te laten gelden.

In een overeenkomst had een schrijfster « de uitgaven en de copyrights » van haar werk aan een uitgever « toevertrouwd ». Aan het begrip « copyrights » mag niet de draagwijdte toegekend worden die het in de Angelsaksische landen heeft, als niet bewezen wordt dat dit de bedoeling van de partijen is. Blijkens de termen van de overeenkomst heeft de auteur niet zijn eigendomsrecht, maar alleen het recht tot uitgeven aan de uitgever afgestaan, terwijl uit art. 10 van het contract blijkt dat de uitgever het werk slechts door een andere uitgever mocht laten uitgeven met instemming van de auteur. De inbreuk hierop wettigt de verbreking van het contract met schadevergoeding en de andere uitgever wordt veroordeeld tot betaling van de auteursrechten.

Bovendien worden de twee uitgevers veroordeeld tot betaling van een vergoeding voor materiële en morele schade op grond dat de schrijfster, gelet op de weigerende houding van de uitgevers, zich genoodzaakt zag buitengewone kosten te maken ten einde haar recht te herstellen.

Buyl t./ Uitgeverij Ontwikkeling
en Uitgeverij Het Spectrum.

Overwegende dat de hoofdeis van partij Buyl voor doel heeft verbreking te bekomen van de tussen haar en partij Ontwikkeling op 21 maart 1956 afgesloten overeenkomst; schadevergoeding te bekomen wegens deze verbreking en buitengewone schadevergoeding wegens schending van haar auteursrecht en betaling te bekomen van haar auteursrecht;

Overwegende dat partijen Ontwikkeling en Spectrum, bij eenvoudige besluiten (art. 813 G.W.), wederzijds tegen elkaar eisen in vrijwaring hebben gesteld voor de gebruikelijke veroordeling op de hoofdeis;

1° In feite:

Overwegende dat tussen partijen Buyl en « Ontwikkeling » op 21 maart 1956 een overeenkomst werd gesloten waarbij schrijfster Buyl de uitgaven en de copy-rights van haar werk « Glanzend was mijn haarwrong » « toevertrouwt » aan uitgeverij « Ontwikkeling »;

Dat in 1963 door partij « Spectrum » dit werk werd uitgegeven in de pocket « Vlaamse verhalen van deze tijd » met akkoord van de auteur Buyl en mits vergoeding van 260 Fl.;

Dat in 1966, na alleen het akkoord te hebben ingewonnen van de uitgeverij « Ontwikkeling », hetzelfde verhaal door uitgeverij « Het Spectrum » uitgegeven werd in de verhalenbundel « Verhalen Omnibus », waarvan deze laatste uitgeverij 200 fr. aan uitgeverij « Ontwikkeling » betaalde, die dit bedrag, zij het wel met veel vertraging, overmaakte aan auteur Buyl;

Dat schrijfster Buyl van oordeel is dat uitgeverij « Ontwikkeling » en « Het Spectrum » door deze laatste uitgave een inbreuk hebben gepleegd op haar auteursrecht, wat de verbreking van haar overeenkomst met uitgeverij « Ont-

wikkeling » zou verrechtvaardigen alsmede de betaling van dubbele schadevergoeding en dat zij daarenboven acht dat het toebedeelde auteursrecht te gering is en op 7.000 fr. zou dienen bepaald te worden.

2° In rechte:

Overwegende dat partijen het niet eens zijn nopens de draagwijdte van de gevolgen van de overeenkomst van 21 maart 1956 en meer bepaald nopens de draagwijdte die dient verleend te worden aan het begrip « copy-rights »;

Overwegende dat het niet opgaat aan genoemd begrip dezelfde draagwijdte toe te kennen die dit zou hebben in de Angelsaksische landen zolang niet uitdrukkelijk bewezen wordt dat dit de bedoeling is geweest van partijen;

Dat men ter zake zeker niet mag veronderstellen dat de schrijfster Buyl, die tenslotte een leek is in de wereld van de uitgeverijen, de draagwijdte aan dit gebrip gegeven, bv. in de Verenigde Staten, zou hebben gekend en hebben bedoeld;

Overwegende dat door het begrip « copy-rights » dient te worden verstaan enerzijds dat de uitgever hierdoor het recht verwerft op exclusieve wijze het kunstwerk uit te geven (ter zake met een minimum oplage van 1000 exemplaren, art. 2) en anderzijds dat de auteur verbod wordt opgelegd zijn kunstwerk terzelfdertijd door een andere uitgever te laten uitgeven, dit alles zolang de overeenkomst in stand blijft (ter zake tot drie jaar na uitverkoop van de laatste oplage, art. 7);

Overwegende dat genoemd begrip dan ook uitsluit dat de auteur zijn eigendomsrecht (of auteursrecht) door dergelijke overeenkomst zou hebben afgestaan of overgedragen aan de uitgever; dat de afwezigheid van dergelijke afstand niet alleen blijkt uit de omstandigheid dat de auteur, blijkens de termen van de overeenkomst, alleen het recht tot uitgave aan de uitgever heeft afgestaan, maar dat dergelijke afstand duidelijk en ondubbelzinnig uit de overeenkomst zou dienen te blijken, wat ter zake voorzeker niet het geval is;

Overwegende integendeel dat overduidelijk uit de clausule van art. 10 blijkt dat uitdrukkelijk wordt overeengekomen dat de uitgever het kunstwerk slechts door een andere uitgever kan laten uitgeven (of vertalen of bewerken) met toestemming van de schrijfster; dat hij de toestemming van de auteur niet zou hoeven te bekomen moest de uitgever ook het auteursrecht op het kunstwerk hebben verworven;

Overwegende dat aldus dient te worden besloten dat uit de overeenkomst duidelijk blijkt dat uitgeverij « Ontwikkeling » enkel het recht verworven had zelf het kunstwerk uit te geven maar dat zij de toelating van de schrijfster diende te bekomen zo zij het kunstwerk wou laten uitgeven door een andere uitgeverij;

Dat ten andere uit de omstandigheid dat in 1963 het verhaal van schrijfster Buyl door de uitgeverij « Het Spectrum » gepubliceerd werd na hiervoor de toelating van de schrijfster te hebben bekomen er wel op wijst dat partijen zelf de overeenkomst op bovenuitgezette wijze hebben geïnterpreteerd;

Overwegende dat aldus beide uitgeverijen het auteursrecht van schrijfster Buyl hebben geschonden terwijl uitgeverij « Ontwikkeling » tevens een inbreuk heeft gepleegd op de tussen partijen gesloten overeenkomst;

Overwegende dat deze inbreuk de verbreking van genoemde overeenkomst ten opzichte van uitgeverij « Ontwikkeling » wettigt;

Overwegende wat de hieruit ontstane schade betreft, dat deze, gelet enerzijds op de omstandigheid dat schrijfster Buyl een nieuwe uitgever hoeft te zoeken en inmiddels een onderbreking in de verkoop van haar kunstwerk dient te ondergaan, en anderzijds op de omstandigheid dat, over een periode van 7 jaren (1960-1967) de opbrengst eerder

gernig scheen te zijn (cfr. eindafrekening dd. 7-8-1968) de schade ex aequo et bono kan worden geraamd op 5.000 fr.;

Overwegende wat het aan schrijfster Buyl toekomende auteursrecht betreft voor de publicatie van haar verhaal in de verhalenbundel «Verhalen Omnibus», dat dit, gelet op de grotere oplage (24.000 exemplaren) en de meer verzorgde uitgave, billijkheidshalve mag worden beraamd op 7.000 fr.;

Overwegende dat schrijfster Buyl nog een buitengewone morele en materiële schade vordert, gesteund op de schending door beide uitgeverijen van haar auteursrecht; dat zij voorhoudt dat zij hierdoor genoodzaakt werd een rechts- geding in te spannen dat het rechtstreeks gevolg is van de bedreven fout (cfr. Beroepshof Gent 21-10-1966, R.W. 1966-1967, 1912);

Overwegende dat de schending van het auteursrecht in hoofde van de auteur een recht op morele schadevergoeding kan doen ontstaan, al was zij gelegen in de verwaarlozing of miskenning van zijn gave als schepper van kunstwerken, die tot zijn onvervreemdbaar geestelijk patrimonium behoort en aan de bron ligt van de mogelijkheid tot reproductie van dit kunstwerk ten voordele van eenieder en dus van de eigen bestaansreden van de uitgevers;

Overwegende dat schrijfster Buyl, gelet op de weigerende houding van de uitgeverijen, zich genoodzaakt zag buitengewone kosten te doen ten einde haar recht te herstellen;

Overwegende dat deze vermengde morele en materiële schade een aequo et bono kan beraamd worden op 10.000 frank;

Overwegende dat partij Buyl afziet van haar vordering in de inleidende dagvaarding voorzien onder lit. B;

Overwegende dat de respectievelijke eisen in vrijwaring ongegrond zijn;

Overwegende dat eisers een rechtsplegingvergoeding vorderen;

Overwegende dat de rechtsplegingvergoeding toegekend wordt wegens de uitvoering van bepaalde materiële akten door de advocaten (K.B. 12-9-1969, art. 1);

Dat de wetgever blijkbaar de bedoeling gehad heeft forfaitaire vergoedingen aan de advocaten toe te kennen omdat zij, sinds de afschaffing van het ambt van pleitbezorger sinds 1-1-69 diens taak gedeeltelijk dienen over te nemen;

Dat genoemde vergoeding dan ook slechts kan toegekend worden voor de door de advocaten gestelde akten na 1 januari 1969;

Overwegende dat ter zake dan ook geen vergoeding aan eisers kan worden toegekend;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Gehoord in openbare zitting van 28 oktober 1969 het eensluidend advies van de heer R. Kinart, substituut van de Procureur des Konings;

Rechtsdoende op tegenspraak;

Alle andere en strijdige conclusies verwerpend;

Verklaart de hoofdeis en de eisen in vrijwaring ontvanke-lijk;

Verklaart de hoofdeis gegrond in volgende mate:

Verklaart de overeenkomst gesloten tussen partijen Buyl en partij «Ontwikkeling» dd. 21 maart 1956 verbroken lastens uitgeverij «Ontwikkeling»;

Ontzegt aan uitgeverij «Ontwikkeling» het recht nog nieuwe oplagen van het verhaal «Glanzend was mijn haar-wrong» uit te geven en te verspreiden; zegt dat de bestaande voorraad zal vernietigd worden in aanwezigheid van partij Buyl of van haar vertegenwoordigers;

Veroordeelt partij uitgeverij «Ontwikkeling» tot betaling aan partij Buyl van 5.000 fr.;

Veroordeelt partij uitgeverij «Het Spectrum» tot betaling aan partij Buyl van 7.000 fr. ten titel van auteursrecht, onder aftrok van de 200 Fl. reeds door partij Buyl ontvangen;

Veroordeelt partijen uitgeverij «Ontwikkeling» en uitgeverij «Het Spectrum» solidair of de ene bij gebreke van de andere tot betaling van 10.00 fr. aan partij Buyl;

Zegt dat al de uitgesproken veroordelingen verhoogd met de gerechtelijke interesten;

Geeft partij Buyl akte dat zij afziet van haar vordering in de inleidende dagvaarding voorzien onder litt. B;

Verklaart de eis in vrijwaring gesteld door partij uitgeverij «Ontwikkeling» lastens partij uitgeverij «Het Spectrum» en de eis in vrijwaring gesteld door partij uitgeverij «Het Spectrum» lastens uitgeverij «Ontwikkeling» ongegrond;

Veroordeelt partijen uitgeverij «Ontwikkeling» en uitgeverij «Het Spectrum» tot de gedingskosten.

NOOT. — Door vorenstaand vonnis worden de extra-judiciële kosten inzake auteursprocedures beschouwd als een schade rechtstreeks voortspruitend uit de schending van het auteursrecht, wanneer althans blijkt dat deze procedure de enige normale weg was om het rechtsherstel te bekomen. Dit standpunt werd reeds impliciet door het Hof te Gent (21 okt. 1966, R.W. 1966-67, 1912) en inzake persprocessen van oudsher door onze rechtspraak ingenomen. In het ene zoals in het andere geval kan men er slechts de strikte logica van onderstrepen. De vraag luidt daarbij: dringt deze logica zich niet op met betrekking tot veel andere gebieden?

I.

EUROPEES RECHT

De werkzaamheden van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

(Week van 14 tot 19 december 1970)

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen deed uitspraak in een aantal door nationale rechters met het oog op een prejudiciële beslissing bij het Hof aanhangig gemaakte zaken.

Een Duits bedrijf had uit de Verenigde Staten afkomstig maïs in Duitsland laten inklaan. Op het aangifteformulier was aangegeven dat de maïs gedurende het transport door vocht was aangetast en daardoor 25 % van zijn waarde had verloren. Het douanekantoor eiste als heffing een som berekend overeenkomstig het op het invoercertificaat aangegeven bedrag. Het geschil werd later voor de nationale Duitse rechter gebracht en het Duitse Bundesfinanzhof legde aan het Hof van Justitie de vraag voor welke heffing volgens de communautaire regelingen van toepassing is. Het Hof van Justitie besliste dat over ingevoerde maïs die gedurende het transport een waardevermindering heeft ondergaan hetzelfde recht moet worden geheven als over maïs dat geen waardevermindering heeft ondergaan. (31/70).

Een andere zaak vond haar oorsprong in het feit dat de Duitse overheid vanaf 1966 over de invoer van voor de consumptie gereede vermouthe een belasting hief, berekend over het gehalte aan «wijngest». Een soortgelijke belasting wordt over Duitse dranken die een bepaalde hoeveelheid wijngest bevatten geheven. Een importeur van vermouthe die de belasting had moeten betalen was van mening dat jegens hem discriminatie had plaats gevonden

en wendde zich tot de Duitse rechter. Daarop wendde het Bundesfinanzhof zich tot het Hof van Justitie met de vraag of de invoering van de belasting op geïmporteerde vermouthe strijdig is met het E.E.G.-Verdrag, dat de invoering van nieuwe discriminerende fiscale maatregelen verbiedt. Het Hof van Justitie besliste dat de Duitse belasting niet strijdig is met het Verdrag, voor zover zij niet hoger is dan de belasting die geldt voor Duitse produkten. (13/70).

De derde zaak is door het Duitse Bundesverwaltungsgericht naar het Hof verwezen en betreft de vraag of met recht een beroep op overmacht is gedaan bij de invoer van granen. Een Duits bedrijf was niet in staat wegens stremming van de Rotterdamse haven geblokkeerd gebleven granen op het in het waarborgcertificaat aangegeven tijdstip in te voeren. Hoewel de Duitse douaneautoriteiten erkenden dat deze stremming overmacht oplevert boden zij slechts verlenging van de geldigheidsduur van het invoercertificaat aan. Toen eiseres dit aanbod weigerde werd de waarborgsom door de douane verbeurd verklaard. Ten antwoord op de door het Bundesverwaltungsgericht gestelde vraag besliste het Hof van Justitie dat behoudens controle door de competente Duitse rechterlijke instanties, de nationale overheid bevoegd is af te wijken van het voorschrift inhoudende dat de certificaten worden nietig verklaard of verlengd wanneer het verzoek niet gemotiveerd en gerechtvaardigd is. (36/70).

Bij een Italiaanse wet is een recht voor door de administratie bewezen diensten ingesteld, dat tegen 0,50 % van de waarde moet worden geheven over uit het buitenland ingevoerde goederen. Aangezien de Commissie van mening was dat het hier een heffing van gelijke werking als invoerrechten betrof, had zij bij het Hof van Justitie een beroep aanhangig gemaakt, waarin zij de Italiaanse Republiek verweet haar verdragsverplichtingen niet te zijn nagekomen. Het Hof van Justitie had beslist dat inderdaad in strijd met het Verdrag was gehandeld (8/70). Een Italiaans bedrijf dat uit de andere Lid-Staten goederen waarover de Italiaanse regering deze belasting hief had ingevoerd, stelde nu bij de president van de rechtbank te Brescia een actie in, waarin het verzocht terubetaling der geheven bedragen te gelasten. Deze heeft zijn beslissing opgeschort en aan het Hof van Justitie de vraag voorgelegd of de bepalingen van het E.E.G.-Verdrag, waarin de invoering van nieuwe heffingen van gelijke werking als invoerrechten wordt verboden, rechtstreeks van toepassing zijn in de nationale rechtsorde van Italië. Het Hof van Justitie beantwoordde deze vraag bevestigend. (33/70).

Een in Frankrijk gevestigd bedrijf met als doelstelling het uitzenden van geschoold personeel naar ondernemingen die daaraan tijdelijk behoefte hebben, heeft naar de werkplaats van een Duitse firma in Duitsland een werknemer gezonden die daar op de dag van aankomst een ongeluk kreeg. De Franse Caisse primaire de Sécurité sociale weigerde betaling van het honorarium van de behandelende arts in Duitsland, stellende dat de betrokkene niet viel onder de regeling voor migrerende werknemers. Toen de zaak met het oog op een prejudiciële beslissing door de Commission de première instance du Contentieux de la Sécurité sociale et de la Mutualité sociale agricole du Bas-Rhin naar het Hof van Justitie werd verwezen, besliste het Hof dat de communautaire bepalingen inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers van toepassing zijn op werknemers die in dienst zijn bij een onderneming welke haar bedrijf uitoefent in een Lid-Staat en die, terwijl zij hun salaris van deze onderneming ontvangen en met name voor wat betreft begane fouten en ontslag daaraan verantwoording verschuldigd zijn, voor rekening van deze onderneming gedurende een periode werkzaamheden gaan

verrichten in een andere onderneming, in een Lid-Staat. (35/70).

Het Hof van Justitie heeft voorts arrest gewezen in een met het oog op een prejudiciële beslissing door de Franse Conseil d'Etat naar het Hof verwezen zaak.

De communautaire regeling inzake de gemeenschappelijke markt voor granen voorziet in de vaststelling van interventieprijs die bestemd zijn om de producenten te garanderen dat de marktprijs niet beneden een bepaald minimum daalt.

Het Office National Interprofessionnel des Céréales (O.N.I.C.) heeft in Frankrijk het « cahier des charges » ingesteld, waarin de algemene voorwaarden worden vastgesteld waaronder de ter interventie aangeboden granen worden overgenomen en waarin met name wordt bepaald dat de tot inzameling toegelaten lichamen gemachtigd zijn aanbiedingen te doen met het oog op het overnemen van granen door de O.N.I.C.

Het Syndicat National du Commerce extérieur des Céréales (SYNACOMEX) is bij de minister van Landbouw in beroep gegaan tegen deze beschikking, stellende dat de in artikel 1 van genoemde beschikking gegeven mogelijkheid niet name worden beperkt tot voor de inzameling toegelaten lichamen. Na afwijzing van dit beroep door de minister werd de zaak voor de Franse Conseil d'Etat gebracht, welke besloot de uitspraak op te schorten en het Hof van Justitie de vraag voor te leggen wat de draagwijdte van de communautaire bepaling is. Het Hof van Justitie besliste dat de woorden « tout détenteur » de mogelijkheid uitsluiten dat voor het overnemen van granen aanvullende voorwaarden worden gesteld. (34/70).

Tenslotte hoorde het Hof van Justitie de opmerkingen van partijen in een zaak welke door de rechtbank voor civiele zaken en strafzaken te Milaan met het oog op een prejudiciële beslissing naar het Hof was verwezen.

Een Italiaans bedrijf verwijt een concurrerend bedrijf zijn fabrieksmerken voor toiletartikelen te hebben nagebootst, met name dat voor scheercreme. Verweersters betwisten de geldigheid van het contract waarbij eiseres deze fabrieksmerken in 1937 heeft verworven, waarbij zij met name stellen dat dit contract dateert van voor de inwerkingtreding van het E.E.G.-Verdrag. De rechtbank te Milaan, bij wie deze zaak aanhangig is gemaakt, heeft aan het Hof van Justitie de vraag voorgelegd of de concurrentiebepalingen in het E.E.G.-Verdrag al dan niet van toepassing zijn op de gevolgen die voortvloeien uit een cessieovereenkomst van merken, welke is gesloten voor de inwerkingtreding van het Verdrag. (40/70).

MEDEDELINGEN

Verbond van de Rechters in de Rechtbanken van Koophandel.

In de bijlagen van het Belgisch Staatsblad van 17 december 1938, is verschenen onder nummer 1965, een akte waarbij twaalf referendarissen het « Verbond der Referendarissen » hebben gesticht, onder de vorm van een vereniging zonder winstbejag.

Onder deze twaalf referendarissen bevonden zich namelijk Jules de Necker, die later voorzitter is geworden van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Kortrijk, René Piret, die raadsheer is geworden bij het Hof van Cassatie, Gerard Van Bunnin, die vanaf de stichting van de Raad van State gezeteld heeft in deze hoge administratieve jurisdictie, Louis Hendrickx, die voorzitter was bij het Hof van Beroep te Brussel, en Raoul Debacker, ondervoorzitter bij de Rechtbank van Koophandel te Brussel, die jarenlang de

hoofddirecteur was van de revue van de referendarissen.

De referendarissen die eerst als griffiers werden beschouwd (wet van 11 mei 1910), na door de consulaire rechters als «klerk doctor in de rechten» te zijn verkozen (dit was ook het geval in 1908 voor de heer Daubresse, die later ook tot raadsheer in het Hof van Cassatie werd benoemd), betoonden veel moed met de stichting van hun verbond; hun initiatief bracht een hele omwenteling teweeg.

Welk was de wens van deze referendarissen die in feite deel uitmaakten van de magistratuur zonder dat de wet dit nochtans uitdrukkelijk voorzag?

Meer dan 30 jaar later, heeft het Gerechtelijk Wetboek hen de hoedanigheid van magistraat toegekend en tevens het voorzitterschap van de Rechtbanken van Koophandel toevertrouwd.

Het Verbond van de Referendarissen werd dienvolgens omvormd in Verbond van de Rechters in de Rechtbanken van Koophandel, en dit bij Algemene Vergadering van 20 december 1970.

Het bureau werd als volgt samengesteld: de heren Merken, voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Luik, Van Den Bossche, voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen, Van Den Berghe, voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Leuven, mejuffier Mia Van Streels, rechter te Hasselt, de heren Verkindere, rechter te Doornik, en Hacken, rechter te Brussel.

Op voorstel van de heer Van der Gucht, voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Brussel, werd de heer Bonbled, ondervoorzitter bij deze rechtbank, bij algemene acclamatie, verkozen tot voorzitter van het nieuw verbond.

De heer Frederick, voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Verviers, leidde de debatten in, met als onderwerp het artikel 764 van het Gerechtelijk Wetboek, waarbij de mededeling aan het Openbaar Ministerie wordt voorzien van de vorderingen inzake faillissement, akkoord en opschorting van betaling.

Twee tegenovergestelde tendenties kwamen tot uiting. De maximalisten, die meenden dat het Parket mocht aanwezig zijn bij alle procedureakten inzake faillissement en akkoorden, daarin begrepen de taxatie van het honorarium van de curatoren, wat moeilijk te verdedigen valt en in tegenstrijd schijnt te zijn met de ratio legis, die in de lijn van artikel 464 van de wet op het faillissement zich bekommert met de bescherming van de rechten van de maatschappij.

Daarentegen kwamen de minimalisten die meenden dat de mededeling aan het Openbaar Ministerie slechts bevolen is wanneer het werkelijk gaat om een aanvraag in faillissement of in akkoord en die dienvolgens de aanwezigheid van het Openbaar Ministerie uitsluit wanneer het gaat om een faillissement uitgesproken op bekentenissen.

Het blijkt wel dat de procureurs des Konings in het algemeen het minimalistisch standpunt hebben aangenomen met uitzondering van de Parketten van Antwerpen en Luik.

In ieder geval kan gezegd worden dat de Rechtbanken van Koophandel zich verheugen dat de contacten tussen de nieuwe rechtbanken en de parketten zich vermenigvuldigen, dat de tegensprekelijke debatten zich uitbreiden en dat de Rechtbanken van Koophandel steeds over meer uitgebreide documentatie kunnen beschikken.

Professor Cyr. Cambier, in zijn cursus gegeven aan de Katholieke Universiteit te Leuven, bestaagt dat het eerste ontwerp van het Gerechtelijk Wetboek voorzag dat in de Hoven van Beroep, Kamers van Koophandel waren voorzien, dat deze achteraf tijdens de parlementaire werkzaamheden werden afgeschaft en beschouwt dit als een achteruitgang op het eerste ontwerp.

Het is tijdens de betwistingen omtrent het voorzitterschap van de Rechtbanken van Koophandel, betwistingen die thans zijn voorbijgestreefd, dat aan het behoud van

deze Kamers van Koophandel aan het Hof van Beroep werd verzaakt.

Het Verbond van de Rechters in de Rechtbanken van Koophandel is de mening toegedaan dat het onontbeerlijk is deze Kamers van Koophandel in het Hof van Beroep te herstellen, rekening houdend met de organisatie van het Arbeidshof, maar vooral met de zeer snelle evolutie van het economisch leven.

Een colloquium zal in januari 1971 plaats hebben waarbij de omvorming van de Rechtbanken van Koophandel in Economische Rechtbanken zal besproken worden alsook de harmonisering van de wetgevingen in de schoot van de Euromarkt.

Moet men niet beschouwen dat het binnendringen van het economische en het sociale in de samenleving eens tot gevolg zal hebben dat ook een sociale kamer en een economische kamer zal moeten worden voorzien in het Hof van Cassatie, indien men het wenselijk acht dat de rechterlijke macht contact blijft houden met haar tijd?

Bij het sluiten van de werkzaamheden hebben de heren Legros, voorzitter van de Internationale Unie van de Magistratuur, en Guffens, voorzitter van de Unie van de Magistraten van Eerste Aanleg, tijdens een middagmaal, de sympathie van hun verenigingen betuigd aan de beroepsmagistraten van de 26 Rechtbanken van Koophandel van België.

Katholieke Universiteit van Leuven.

Instituut voor Administratief Recht.

Het Instituut voor Administratief Recht aan de Katholieke Universiteit te Leuven, richt op 12 maart 1971 een studiedag in betreffende de nieuwe wetgeving op de ruimtelijke ordening.

De nieuwe wet die binnenkort in het Belgisch Staatsblad zal gepubliceerd worden behelst de eerste fundamentele wijziging in de wetgeving op de ruimtelijke ordening en slaat inzonderheid op de volgende belangen:

1) De rechtsgevolgen van de gewestplannen; 2) het statuut van de verkavelingsvergunning; 3) de beteugeling van de inbreuken.

Tijdens de studiedag van 12 maart zullen deze aspecten door specialisten worden toegelicht, waarna ruime mogelijkheid voor discussie wordt geboden.

Onze lezers vinden hierna het programma van deze studiedag.

De nieuwe wet op de Ruimtelijke Ordening.

Studiedag 12 maart 1971.

Programma en voordrachtgevers.

- 9.30 uur Welkomwoord en inleidende beschouwingen door Prof. Dr. L.P. Suetens, Directeur van het Instituut voor Administratief Recht.
- 9.45 uur De gewestplannen, door A. Pauwels, Hoofdingenieur-Directeur in het Ministerie van Openbare Werken.
- 10.30 uur Koffiepauze.
- 11.00 uur De verkavelingen, door F. Wastiels, vaste secretaris a.i. van de Nationale Commissie voor Ruimtelijke Ordening.
- 11.45 uur De sancties, door Ph. vanden Borre, Inspecteur-Generaal a.i. in het Ministerie van Openbare Werken.

12.30 uur Lunch.
14.00 uur Sectievergaderingen.
Sectie I : « De gewestplannen ».
Sectievoorzitter : Prof. Dr. E. Senelle, Gewoon Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Gent.
Sectie II : « De verkavelingen ».
Sectievoorzitter : Mr. C. De Baeck, Senator.
Sectie III : « De sancties ».
Sectievoorzitter : Prof. Dr. A. De Vreese, Raadsheer in het Hof van Cassatie.
16.00 uur Koffiepauze.
16.30 uur Slotzitting — « Ruimtelijke ordening en grondbeleid », toespraak door J. De Saeger, Minister van Openbare Werken.
Slotwoord door Prof. Dr. G. van Hecke, Decaan van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid.
17.30 uur Receptie.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jaargang 1970 - oktober.
Rechtspraak.
Tijdschrift voor Gemeenterecht, jaargang 1970 - nr. 12.
Stedebouw. — Alfabetische tafel. — Chronologische tafel.
Tijdschrift voor Aannemingsrecht, jaargang 1970 - nr. 4.
Rechtspraak. — Rechtsleer. — Boekbespreking.
Europees Vervoerrecht, jaargang 1970 - nr. 6.
B.S. Wheble, Combined transport - The Rome Draft T.C.M. Convention - Draft Convention on the International Combined Transport of Goods. — J. Bolland, Documentary Credits : « Stale » Bills of Lading and « Reasonable Time » - Crédits documentaires : « Connaissements », « Stale » et « Délai raisonnable ». — Dr. H. Nagel, Die Anerkennung und Vollstreckung ausländischer Urteile unter den West-europäischen Staaten : eine Zwischenbilanz. — Rechtspraak.
Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen. — Informatieblad, jaargang 1970 - nr. 8.
Editorial. — Errata à notre numéro précédent. — Hoofd-artikel. — Assemblée générale extraordinaire du 9 octobre 1970. — Formation U.S.A. — Vingt-troisième séminaire de la commission « Droit et vie des affaires » de la Faculté de droit de l'Université de Liège. — Droit communautaire. — Droit international. — Droit pénal. — Bibliographie. — Droit cambiaire. — Contacts. — R. Sié, La réforme des professions juridiques et judiciaires en France. — Activités de nos membres. — Echos. — Diverse mededelingen.

Nederlands Juristenblad, jaargang 1971 - nr. 3.
Mr. E. Fischer-Keuls, Enkele opmerkingen over het ontwerp-Invoeringswet voor Boek 2 van het nieuwe burgerlijk wetboek. — Mr. N.J.P. Giltay Veth, Kanttekeningen bij wetsontwerp-11.005. — Opmerkingen en mededelingen : Mr. H. Singer-Dekker, Het voordrachten- en benoemingsbeleid bij de rechterlijke macht. — Mr. P. Abas, Nogmaals het arrest inzake Twaalfhoven - Railway Passengers. — Mr. H.D.C. Roscam Abbing, Internationale drugwetgeving.
Nederlands Juristenblad, jaargang 1971 - nr. 4.
Mr. S. Royer, De rechtsbijstand aan on- en minvermogenen op de helling. — Opmerkingen en mededelingen : Mr. G.E. Langemeijer, In memoriam T.Y. Boltjes. — Prof. mr. Th.W. van Veen, De handtekening van de griffier (451 Sx). — Mr. J.E. Goudsmit, Nogmaals artikel 113 Provinciewet. — Mr. Th.Ph. van Raalte, Herziening echtscheidingswet : nota van wijzigingen. — W.J. Wildebeer, Abortus.
Nieuwe Literatuur over Oorlog en Vrede, jaargang 1970 - nr. 12.
Boekbesprekingen.
Tijdschrift voor Europees en Economisch Recht, jaargang 1970 - nr. 11.
Berichten van de redactie. — Mr. M.J. Kuiper, Financiering van het landbouwbeleid en eigen middelen van de Europese Gemeenschappen. — Kroniek Wetgeving België. — Jurisprudentie.
Ars Aequi, jaargang 1971 - nr. 1.
R. Bekker, Preventieve rechtsbescherming. — G.J.W. Arendsen de Wolff, « Injunction ». — R. de Winter, De regel « hocus pocus » in het recht. — Rechtsvraag. — Actualiteiten. — Verslagen. — Boekaankondigingen. — Tijdschriften. — Jurisprudentie. — Ad Valvas.
Journal des Tribunaux, jaargang 1971 - nr. 4728.
Maurice Henrard, Commissions paritaires et conventions collectives de travail. — La vie du droit. — Jurisprudence. — Notes de jurisprudence. — Chronique judiciaire.
Recueil Dalloz Sirey, jaargang 1971 - nr. 2.
Jurisprudence. — Législation.
Nr. 3.
Jurisprudence. — Législation.
La Revue Administrative (Paris), jaargang 1970 - sept.-oct.
Editorial. — Doctrine et information générale. — Législation et jurisprudence. — Tribune libre. — La vie administrative. — Organisation, méthodes et techniques. — Chroniques. — Bibliographie et Discographie.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"